

THE LEARNING LINK FORUM : DESIGNING LEARNING ECOSYSTEMS ACROSS ALL AGES

การเรียนรู้ไร้พรมแดน: เชื่อมโยง
ทุกช่วงวัยสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

THE LEARNING LINK FORUM : DESIGNING LEARNING ECOSYSTEMS ACROSS ALL AGES

การเรียนรู้ไร้พรมแดน: เชื่อมโยง
ทุกช่วงวัยสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

379.1

สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา

๘ 691 ก

การเรียนรู้ไร้รอยต่อ:

เชื่อมโยงทุกช่วงวัยสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

The Learning Link Forum:

Designing Learning Ecosystems Across All Ages

กรุงเทพฯ: 2568

หน้า

1. การเรียนรู้ 2. ทุกช่วงวัย 3. การเรียนรู้ตลอดชีวิต

การเรียนรู้ไร้รอยต่อ: เชื่อมโยงทุกช่วงวัยสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

The Learning Link Forum: Designing Learning Ecosystems Across All Ages

สิ่งพิมพ์ ๘๓๘.

ลำดับที่ 47/2568

ISBN

978-616-270-538-0

พิมพ์ครั้งที่ 1

ตุลาคม 2568

จำนวนพิมพ์

500 เล่ม

เผยแพร่โดย

กลุ่มนิเทศนานโยบายด้านการมีส่วนร่วมการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา

สำนักงานมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาระบบการเรียนรู้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

99/20 ถนนสุโขทัย แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300

โทรศัพท์ 0-2668-7123 โทรสาร 0-2243-1128

เว็บไซต์ <http://www.ohc.go.th>

พิมพ์ที่

บริษัท เอส. บี. เค. การพิมพ์ จำกัด

92/๖ หมู่ที่ 3 ตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี

จังหวัดสมุทรปราการ 10540

โทรศัพท์: 0 2178 8794-5 โทรสาร: 0 2178 8796

คำนำ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ มีภารกิจหลักในการจัดทำนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษา เพื่อกำหนดเป็นนโยบายด้านการศึกษา และทิศทางการพัฒนาการศึกษาของประเทศให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ตลอดจนเป็นหน่วยงานกลางในการประสานและบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาตระหนักดีว่า “การสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้คนไทยทุกช่วงวัยสามารถพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่อง ผ่านการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของประเทศ”

“การเรียนรู้ไร้พรมแดน: เชื่อมโยงทุกช่วงวัยสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต The Learning Link Forum: Designing Learning Ecosystems across All Ages” เล่มนี้ ได้รวบรวมเรียบเรียง และสังเคราะห์สาระสำคัญจากการประชุมเสวนา The Learning Link Forum: Toward a Lifelong Learning Ecosystem for All Gen เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2568 ณ โรงแรมโนโวเทล กรุงเทพ พิวเจอร์พาร์ค รังสิต อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ซึ่งจัดโดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาร่วมกับภาคีเครือข่ายด้านการศึกษา ภายในหนังสือเล่มนี้มีเนื้อหาที่สะท้อนถึงแนวคิดและข้อเสนอจากหลากหลายภาคส่วน ทั้งในระดับชาติ และระดับนานาชาติ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้เพื่อยกระดับสู่ Learning Nation การออกแบบการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์สังคมสูงวัยและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของทุกช่วงวัย การพัฒนาแหล่งเรียนรู้สาธารณะ เช่น ห้องสมุดมีชีวิต และเมืองแห่งการเรียนรู้ และแนวทางการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ขอขอบคุณวิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนหน่วยงานทั้งภายในประเทศและต่างประเทศที่เข้าร่วมเสวนา ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนที่ร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ ซึ่งได้ถ่ายทอดเป็นองค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำนักงานฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารฉบับนี้จะประโยชน์ต่อผู้กำหนดนโยบาย นักวิชาการ ผู้ปฏิบัติงานด้านการศึกษา ตลอดจนประชาชนทั่วไป เมื่อร่วมกับขับเคลื่อนสังคมไทยสู่การเป็น “สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับทุกคน ทุกช่วงวัย” อย่างแท้จริง

26/10/25

(รองศาสตราจารย์ประวีต เอรารวรรณ)
เลขาธิการสภาการศึกษา

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
ตอนที่ 1: มุมมองสากลและแรงบันดาลใจจากนานาชาติ (International Insight & Inspire Session)	1
• UNESCO's Vision: Driving Learning for Life	3
• The Korean Way: Credit Bank & Lifelong Learning	6
• Lifelong Learning in Shanghai: A New Chapter for the Elderly	9
ตอนที่ 2: จุดประกายการเรียนรู้ตลอดชีวิตในประเทศไทย (Ignite & Inspire: Ed Talk Session)	13
• From Learning Ecosystem to Learning Nation: ทางรอดการศึกษาไทยในโลกที่เปลี่ยน	15
• Aging Society, Learning Possibility: สังคมสูงวัยแล้วใจ ถ้าใจยังพร้อมจะเรียนรู้	20
• สกร. New Era: ก้าวใหม่ของเส้นทางการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทันสมัย ใส่ใจทุก GEN	23
• When Books Breathe: เมื่อห้องสมุดมีชีวิต เมืองทั้งเมืองก็เริ่มเรียนรู้	29
• เมืองแห่งการเรียนรู้จะเวิร์กได้ ท้องถิ่นต้อง Work ยังไง?	33
ตอนที่ 3: ร่วมสร้างสังคมการเรียนรู้สำหรับทุกเจเนอเรชัน (Panel Discussion)	39
• มุมมองจาก TK Park: วัฒนธรรมการอ่านและวัฒนธรรมการเรียนรู้	41
• กรณีศึกษาขอนแก่น: การพัฒนาเมืองโดยชุมชนและภาคีเครือข่าย	43
• บทบาทของ บพท. ในการสร้างเมืองแห่งการเรียนรู้และการกระจายอำนาจ	44
คณะผู้จัดทำเอกสาร	46

ตอนที่ 1

International Insight &

INSPIRE SESSION

UNESCO's Vision: Driving Learning for Life

Ms. Edith Hammer, Programme Specialist, UIL

The Korean Way: Credit Bank & Lifelong Learning

Ms. Min Seon Park, Programme Specialist, NILE

The Korean Way: Credit Bank & Lifelong Learning

Ms. Wang Min, Vice President of Shanghai University for the Senoir

Moderator: Sowirin Chuanprapun

Yada Tasnabanjong

UNESCO's Vision: Driving Learning for Life

The UNESCO Institute for Lifelong Learning (UIL)

UNESCO Institute for Lifelong Learning (UIL) ในฐานะหน่วยงานขับเคลื่อนหลักด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตระดับโลก มุ่งส่งเสริมแนวคิด **“Learning for Life”** หรือ **“การเรียนรู้เพื่อชีวิต”** ให้เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาแต่ละประเทศและสังคมโลก ท่ามกลางบริบทการเปลี่ยนแปลงของศตวรรษที่ 21 และความท้าทายระดับโลก ไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยีใหม่ ความเหลื่อมล้ำ หรือสังคมสูงวัย

★ สถานการณ์และบริบท

1. Lifelong Learning เป็นสิทธิและความจำเป็นในศตวรรษใหม่

- UNESCO เน้นย้ำว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตไม่ใช่แค่ **“โอกาส”** แต่เป็น **“สิทธิขั้นพื้นฐาน”** ที่ทุกคนควรเข้าถึงตั้งแต่เกิดจนถึงสูงวัย
- สังคมโลกกำลังเผชิญความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากเทคโนโลยี, การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร, ความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม
- ผู้คนในทุกประเทศต้องปรับตัวอยู่ตลอดเวลา มีความต้องการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นด้านอาชีพ คุณภาพชีวิต หรือการมีส่วนร่วมในสังคม

2. ความเหลื่อมล้ำและการเข้าถึงการเรียนรู้

- มีประชากรจำนวนมากทั่วโลกยังไม่ถึงการศึกษาและการพัฒนาทักษะ โดยเฉพาะกลุ่มผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ
- สถิติของ UNESCO ระบุว่า ผู้ใหญ่ทั่วโลกกว่า 773 ล้านคน ยังอ่านออกเขียนได้ไม่คล่อง
- การเปลี่ยนผ่านจาก “การศึกษาขั้นพื้นฐาน” ไปสู่ “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” จึงเป็นโจทย์สำคัญระดับชาติและระหว่างประเทศ

★ ยุทธศาสตร์และแนวทางของ UNESCO Institute for Lifelong Learning

1. Learning Cities - เมืองแห่งการเรียนรู้

หนึ่งในยุทธศาสตร์สำคัญของ UNESCO Institute for Lifelong Learning (UIL) คือ การขับเคลื่อนแนวคิด “เมืองแห่งการเรียนรู้” หรือ Learning Cities ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อให้เมืองต่าง ๆ ทั่วโลกสามารถพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ (Learning Ecosystem) ที่เข้มแข็งและยั่งยืน เมืองเหล่านี้ต้องเชื่อมโยงโอกาสการเรียนรู้ทั้งในระบบและนอกระบบ “เปิดพื้นที่ให้ประชาชนทุกกลุ่มวัย” ไม่ว่าจะเป็นเด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่ หรือผู้สูงอายุ ได้มีโอกาสเรียนรู้อย่างเท่าเทียมและต่อเนื่อง ภายใต้กรอบแนวคิดนี้ UNESCO ได้จัดตั้งเครือข่าย UNESCO Global Network of Learning Cities (GNLC) ขึ้นมาเพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแนวปฏิบัติที่ดีระหว่างเมืองสมาชิก ช่วยเสริมสร้างศักยภาพของแต่ละเมืองในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง

2. Policy Advocacy - การขับเคลื่อนนโยบาย

UIL ให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับบทบาทเชิงนโยบาย โดยเน้นการผลักดันให้การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) กลายเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์และนโยบายระดับชาติในแต่ละประเทศ หน่วยงานนี้ทำงานใกล้ชิดกับรัฐบาลและผู้กำหนดนโยบาย เพื่อเสนอแนะกลไกต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการขับเคลื่อนนโยบายการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งในเรื่องของระบบการรับรองทักษะเดิม (Recognition of Prior Learning) การยอมรับการเรียนรู้นอกระบบและไม่เป็นทางการ (Non-formal & Informal Learning) ตลอดจนการสนับสนุนเครื่องมือใหม่ ๆ เช่น ระบบ Credit Bank และกลไก Micro-credential เพื่อให้การเรียนรู้หลากหลายรูปแบบได้รับการรับรองและสามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพอย่างแท้จริง

3. การสร้างเครือข่ายและเครื่องมือระดับโลก

อีกหนึ่งยุทธศาสตร์สำคัญของ UIL คือการเป็นศูนย์กลางองค์ความรู้ งานวิจัย และการสร้างเครื่องมือระดับโลกด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต UIL จัดทำรายงานระดับโลก Global Report on Adult Learning and Education (GRALE) เพื่อรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์แนวโน้มและชี้ทิศทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ในแต่ละประเทศ นอกจากนี้ UIL ยังให้การสนับสนุนโครงการนำร่อง กิจกรรมเวิร์กช็อป ตลอดจนทุนสนับสนุน สำหรับเมือง องค์กร และบุคคลในประเทศกำลังพัฒนา เพื่อเร่งสร้างศักยภาพและขยายโอกาส การเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมในระดับสากล

★ ข้อเสนอเชิงนโยบายและภาพอนาคต

- UNESCO เสนอให้แต่ละประเทศผลักดัน **“การเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็น วาระชาติ”** และบูรณาการกับทุกกระทรวง
- **ส่งเสริมการเรียนรู้แบบยืดหยุ่น** (Flexible Learning Pathways) เพื่อรองรับ ความหลากหลายของผู้เรียน
- เน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเท่าเทียม (Bridging Digital Divide) ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง
- **ผลักดันการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้** ทั้งในชุมชน เมือง และองค์กรทุกระดับ
- UNESCO Institute for Lifelong Learning ขับเคลื่อนโลกให้เห็นความสำคัญของ **“การเรียนรู้เพื่อชีวิต”** ที่ไม่มีวันสิ้นสุด พร้อมเป็นกำลังหลักในการสร้าง ระบบนิเวศที่ทุกคน ทุกช่วงวัย มีโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและมีความหมาย ด้วยนวัตกรรม แนวทางใหม่และความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อให้การเรียนรู้ ตลอดชีวิตเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนและสังคมในศตวรรษที่ 21

The Korean Way: Credit Bank & Lifelong Learning

Ms. Min Seon Park, Programme Specialist, NILE

국가평생교육진흥원
National Institute for Lifelong Education

Ms. Min Seon Park, Programme Specialist, NILE ได้แบ่งปันความสำเร็จสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เกิดขึ้นจริงในสาธารณรัฐเกาหลี โดยมีระบบธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) และแนวทางขับเคลื่อนงานที่น่าสนใจ สรุปได้ดังนี้

★ บทบาท NILE กับการเรียนรู้ตลอดชีวิตของเกาหลีใต้

สาธารณรัฐเกาหลีใต้ถือเป็นหนึ่งในประเทศที่ประสบความสำเร็จอย่างสูงในการขับเคลื่อน “สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต” โดยมีกลไกหลักคือ สถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตแห่งชาติ (National Institute for Lifelong Education: NILE) ก่อตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 (ค.ศ. 2008) ตามกฎหมายการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อทำหน้าที่ขับเคลื่อนนโยบาย ส่งเสริม สนับสนุน และประสานความร่วมมือทุกระดับ ตั้งแต่ส่วนกลางถึงส่วนท้องถิ่น ทั้งในเชิงนโยบายและปฏิบัติการ โดยมีเป้าหมายสำคัญในการ “สร้างโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างทั่วถึง ครอบคลุมทุกกลุ่มประชากร และตอบโจทย์สังคมในศตวรรษที่ 21”

★ กฎหมาย แผนงาน และทิศทางหลัก

หลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาตลอดชีวิต (ค.ศ. 2000) เกาหลีใต้ได้จัดทำ “แผนส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตแห่งชาติ” ปัจจุบันอยู่ในฉบับที่ 5 (ค.ศ. 2023 - 2027) ที่เน้นการสร้างสังคมการเรียนรู้ด้วยหลัก 3 คำสำคัญ คือ “ความยั่งยืน โอกาส และการเชื่อมโยงเครือข่าย” ซึ่งชูประเด็น “การถ่ายโอนและรับรองคุณวุฒิจากทุกแหล่งเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยี และการเข้าถึงสำหรับทุกกลุ่ม”

★ นโยบายสำคัญและกลไกขับเคลื่อน

NILE ได้ออกแบบกลไกนวัตกรรมที่สำคัญเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับทุกกลุ่มวัยและทุกสถานะ ดังนี้

ระบบธนาคารหน่วยกิต (Academic Credit Bank System: ACBS)

ระบบ ACBS เป็นระบบการศึกษาแบบเปิดที่รองรับและให้การยอมรับประสบการณ์การเรียนรู้ในรูปแบบหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในระบบ นอกกระบบ การอบรมวิชาชีพหรือหลักสูตรออนไลน์ โดยสามารถแปลงประสบการณ์และผลการเรียนรู้ดังกล่าวให้เป็น “หน่วยกิตทางวิชาการ” ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการขอรับปริญญาหรือวุฒิการศึกษาตามเกณฑ์ของกระทรวงศึกษาธิการ ผู้เรียนสามารถสะสมหน่วยกิตจากแหล่งต่าง ๆ เช่น

- หลักสูตรในสถาบันที่ได้รับการรับรองจากกระทรวงศึกษาธิการ
- หลักสูตรวุฒิมัธยมศึกษาที่ออกโดยกระทรวงหรือสถาบันเอกชนที่ได้รับการรับรอง
- หลักสูตรนอกเวลาของสถาบันอุดมศึกษา
- การอบรมวิชาชีพ
- หลักสูตรออนไลน์ (เช่น K-MOOC) ภายใต้ข้อตกลงของระบบ ACBS

ทั้งนี้ ผู้เรียนที่ต้องการสะสมหน่วยกิตและขอรับปริญญาผ่านระบบ ACBS จะต้องลงทะเบียนผ่านระบบ Lifelong Learning Account ของ NILE เพื่อให้สามารถบริหารจัดการและสะสมหน่วยกิตจากแหล่งต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในปี พ.ศ. 2567 มีผู้ลงทะเบียนเรียนในระบบ ACBS จำนวน 2,465,991 คน และมีผู้ได้รับการรับรองคุณวุฒิการศึกษาแล้ว 1,174,423 ราย ซึ่งแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอด 5 ปี ที่ผ่านมา ส่วนหนึ่งเพราะผู้เรียนส่วนใหญ่เห็นว่าระบบ ACBS ช่วยเปิดโอกาสให้ได้รับปริญญาใบแรกในชีวิต ด้วยค่าใช้จ่ายที่ต่ำกว่าการศึกษาระบบปกติอย่างชัดเจน

การสอบปริญญาตรีสำหรับการศึกษาด้วยตนเอง (BDES)

เปิดโอกาสให้ผู้ที่ไม่ได้เรียนในระบบปกติสามารถสอบรับปริญญาตรีในสาขาต่าง ๆ ต้องสอบวัดผล 4 ครั้ง (เทียบเท่า 4 ปี) เพื่อรับการรับรองวุฒิ สาขาที่ได้รับความนิยม ได้แก่ ภาษาเกาหลี ภาษาอังกฤษ และบริหารธุรกิจ

การศึกษาตลอดชีวิตแบบดิจิทัล

- K-MOOC: แพลตฟอร์ม MOOC ระดับชาติ เปิดหลักสูตรออนไลน์คุณภาพสูงทุกสาขา สำหรับประชาชนทุกกลุ่ม (รวมถึงหลักสูตรอาชีพ-อนาคต และหลักสูตรสำหรับชาวต่างชาติ)
- Match Up: โครงการฝึกอบรมระยะสั้น จับคู่กับบริษัทชั้นนำ พัฒนาทักษะแห่งอนาคต เช่น ดิจิทัล เทคโนโลยีชีวภาพ AR/VR ยานยนต์อัจฉริยะ และฟาร์มอัจฉริยะ

การศึกษาตลอดชีวิตตามบริบทชุมชนและกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ

ขับเคลื่อน “เมืองแห่งการเรียนรู้ (Lifelong Learning Cities)” ร่วมกับศูนย์การเรียนรู้ท้องถิ่น รับรองผู้ให้ความรู้ด้วยระบบ “Lifelong Learning Educator License” ที่แบ่งเป็น 3 ระดับ สนับสนุนศูนย์การศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษาหุวัฒน์ธรรม และศูนย์การเรียนรู้หนังสือ

สวัสดิการการศึกษาและการเข้าถึง

- Lifelong Education Vouchers: บัตรกำนัลการศึกษาตลอดชีวิต สนับสนุนการเงินสำหรับผู้มีรายได้น้อยเพื่อการสนับสนุนการเรียนรู้สำหรับกลุ่มด้อยโอกาส และการส่งเสริมระบบฐานข้อมูลกลาง (Lifelong Learning Account)

★ ความท้าทายและทิศทางอนาคต

NILE มุ่งสู่ “Personalized Lifelong Learning” ด้วยการนำ AI และเทคโนโลยีเพื่อปรับเส้นทางการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคล พร้อมพัฒนา “Ecosystem” ที่เชื่อมโยงทุกภาคส่วน ทั้งรัฐ ท้องถิ่น มหาวิทยาลัย เอกชน และภาคประชาสังคม ผลักดันนโยบายสู่การปฏิบัติจริงทั่วประเทศ และครอบคลุมทั้งประชาชนชาวเกาหลีและชาวต่างชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศอย่างเท่าเทียม

ทั้งนี้ NILE และกระทรวงศึกษาธิการแห่งสาธารณรัฐเกาหลี ได้วางกรอบนโยบายและแนวทางขับเคลื่อนที่ชัดเจน พร้อมนำนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อขยายโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ครอบคลุมประชากรทุกช่วงวัย ไม่ว่าจะเป็นชาวเกาหลีหรือชาวต่างชาติที่พำนักอยู่ในประเทศ โดย NILE ทำหน้าที่เป็นองค์การอิสระที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการนำ AI และเทคโนโลยีมาพัฒนา **“ระบบทดสอบและรับรองคุณวุฒิ”** ที่เชื่อถือได้ เชื่อมโยงข้อมูลระหว่างมหาวิทยาลัยและภาคเอกชนอย่างไร้รอยต่อ ผ่านเทคโนโลยีบัญชีการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Learning Account) ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถลงทะเบียน สะสมหน่วยกิตจากหลากหลายแหล่ง ติดตามและตรวจสอบผลการเรียนรู้ของตนเองได้สะดวก และนำไปสู่การรับรองคุณวุฒิอย่างมีมาตรฐาน

Lifelong Learning in Shanghai: A New Chapter for the Elderly

Ms. Wang Min – Vice President of Shanghai University
for the Senior

Ms. Wang Min - Vice President of Shanghai University for the Senior เล่าถึงแนวทางการขับเคลื่อนนครเซี่ยงไฮ้ สาธารณรัฐประชาชนจีนให้เป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีและอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงการเรียนรู้ให้แก่ผู้สูงวัย สรุปลงได้ ดังนี้

★ กรอบแนวคิดและยุทธศาสตร์ “เมืองแห่งการเรียนรู้” ในเซี่ยงไฮ้

นครเซี่ยงไฮ้ ได้รับการขนานนามว่าเป็นหนึ่งในต้นแบบของ **“เมืองแห่งการเรียนรู้”** ในระดับโลก ภายใต้เป้าหมายของยูเนสโก (UNESCO) ที่มุ่งพัฒนาเมืองให้ทรัพยากรจากทุกภาคส่วนมาส่งเสริมการเรียนรู้

สำหรับประชาชนทุกช่วงวัย โดยเชียงใหม่ให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับ **วัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning Culture)** และได้รับรางวัล UNESCO Learning City Award 2021 ในฐานะเมืองต้นแบบที่มีการขับเคลื่อนเชิงระบบอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

จุดเด่นของเชียงใหม่ คือ การสร้าง **“ระบบนิเวศการเรียนรู้” (Learning Ecosystem)** ที่เชื่อมโยงการจัดการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ ผ่านเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้กว่า 5,500 แห่ง ทั่วเมือง โดยเน้นบทบาทของ “การศึกษาเพื่อผู้สูงอายุ” และการส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างแท้จริง ทั้งนี้ **ยุทธศาสตร์สำคัญของเชียงใหม่ ครอบคลุม 4 ประเด็นหลัก** ได้แก่

1. การศึกษาและส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ

เชียงใหม่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาพของผู้สูงอายุผ่านการจัดการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์เฉพาะกลุ่มอย่างแท้จริง **มีการออกแบบหลักสูตรและกิจกรรมเพื่อสุขภาวะโดยเฉพาะ** เช่น การออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ กิจกรรมเรียนรู้ด้านโภชนาการ หลักสูตรการดูแลภาวะสมองเสื่อมและอัลไซเมอร์ ตลอดจนกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพจิตใจ อาทิ ชมรมสนทนาและศิลปะบำบัด

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ **มหาวิทยาลัยผู้สูงอายุ (Shanghai University for the Elderly)** ได้เปิดสอนหลักสูตรดูแลสุขภาพ การปฐมพยาบาล การออกกำลังกาย โภชนาการและจิตบำบัดสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ รวมทั้งมีการบูรณาการเรื่องสุขภาพจิตเข้ากับกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ภาครัฐยังสนับสนุนการเข้าถึงบริการสุขภาพพื้นฐานควบคู่กับการให้ความรู้เรื่องการดูแลตนเองอย่างเหมาะสมอีกด้วย

2. การอาชีพศึกษาและการฝึกอาชีพ

เชียงใหม่พัฒนา **“ทักษะอาชีพ”** สำหรับประชากรในทุกช่วงวัย โดยเฉพาะ **กลุ่มผู้สูงอายุที่ยังมีศักยภาพและต้องการปรับตัวกับเศรษฐกิจยุคใหม่** เมืองได้สนับสนุนการจัดอบรมวิชาชีพและทักษะใหม่ที่ตอบสนองต่อตลาดแรงงาน ไม่ว่าจะเป็นการถ่ายภาพ การใช้สมาร์ทโฟนเพื่อทำงานออนไลน์ การทำขนมหรือหัตถกรรม และทักษะดิจิทัลที่จำเป็นต่อสังคมปัจจุบัน

มหาวิทยาลัยเปิดสำหรับผู้สูงอายุ (Shanghai Open University) ได้จัดสอนวิชาชีพหลากหลายและเน้นการสนับสนุน Reskill - Upskill ให้ผู้สูงอายุและวัยทำงานได้ปรับตัวอย่างต่อเนื่อง เมืองยังผลักดันโครงการฝึกอาชีพที่เชื่อมโยงกับภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม เพื่อสร้างโอกาสการจ้างงานและกิจกรรมสร้างรายได้สำหรับผู้สูงอายุโดยตรง

3. การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (ESD: Education for Sustainable Development)

เชียงใหม่ บูรณาการแนวคิด **“การพัฒนาที่ยั่งยืน”** เข้าสู่หลักสูตรและกิจกรรม **การเรียนรู้ทุกระดับ** โดยมีความร่วมมือกับเมืองนานาชาติ ในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ด้านการศึกษาที่ยั่งยืน

ตัวอย่างที่ชัดเจน คือ การบูรณาการการดูแลสิ่งแวดล้อมเข้าสู่หลักสูตรผู้สูงอายุ เช่น หลักสูตรปลูกต้นไม้ ปลูกผักปลอดสาร ส่งเสริมกิจกรรมจิตอาสาดูแลสิ่งแวดล้อมในชุมชน และปลูกฝังความรับผิดชอบต่อสังคมผ่านกิจกรรมต่าง ๆ พิพิธภัณฑ์และศูนย์แสดง หลายแห่งในเชียงใหม่มีโครงการให้ความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน รวมถึง การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นต้นแบบในการใช้ชีวิตอย่างยั่งยืนและถ่ายทอดประสบการณ์ ให้กับคนรุ่นใหม่

4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในนโยบายการศึกษา

เชียงใหม่เปิดโอกาสให้ **ชุมชนและผู้สูงอายุมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทาง และออกแบบกิจกรรมการศึกษาในเมือง** ผ่านกลไกการประชุมร่วมระหว่างภาครัฐ ชุมชน และศูนย์การเรียนรู้ เพื่อรับฟังความคิดเห็นและความต้องการอย่างต่อเนื่อง

ตัวอย่างรูปธรรมที่เห็นได้ชัด คือ ห้องสมุด Zikawei Library ได้กลายเป็นพื้นที่ สร้างสรรค์กิจกรรมโดยชุมชน เช่น การอ่านนิทานสำหรับเด็กโดยผู้สูงอายุ ชมรม แลกเปลี่ยนภาษา และกิจกรรมศิลปะ วัฒนธรรม ดนตรี ที่ชุมชนมีส่วนร่วมออกแบบ สนับสนุนการก่อตั้งชมรมผู้สูงอายุในชุมชนให้เป็นแกนกลางในการเชื่อมโยงกิจกรรม การเรียนรู้ นโยบายและแผนงานด้านการศึกษาของเชียงใหม่จึงมีการปรับเปลี่ยนอย่างต่อเนื่อง ตามเสียงสะท้อนของชุมชน ทำให้ศูนย์การเรียนรู้สามารถตอบโจทย์และรักษาเอกลักษณ์ ท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

★ ระบบนิเวศการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ: ตัวอย่างเชิงประจักษ์

เชียงใหม่ เป็นเมืองที่มีประชากรสูงอายุจำนวนมาก รัฐบาลจึงวางแผน และดำเนินโครงการสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะ ในกลุ่มผู้สูงอายุผ่านโครงข่ายสำคัญ เช่น

Shanghai Open University

ศูนย์การเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุที่เปิดโอกาสให้ เลือก เรียนทั้งในรูปแบบ onsite และ online โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย หลักสูตรที่จัดสอนมีความหลากหลาย เช่น การชงชา

การถ่ายภาพ การเขียนอักษรจีน การปฐมพยาบาลเบื้องต้น ฯลฯ โดยผู้สูงอายุที่เรียน online จะได้รับอุปกรณ์เรียนส่งถึงบ้าน พร้อมระบบสนับสนุนจากอาจารย์และหน่วยวิจัยที่พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทยุคใหม่อยู่เสมอ

Shanghai University for the Elderly

เป็นอีกหนึ่งตัวอย่างของมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุที่เน้นพัฒนาทักษะดิจิทัล ทักษะชีวิต และความสามารถด้านต่าง ๆ เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และทันสมัย หลักสูตรครอบคลุมตั้งแต่การใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน เช่น สมาร์ทโฟน แอปพลิเคชัน ไปจนถึงกิจกรรมสร้างสรรค์ เช่น การเต้น การขับรถ และการวาดภาพ โดยมีค่าใช้จ่ายเพียงเล็กน้อย และรัฐยังคงสนับสนุนให้ศูนย์เหล่านี้ออกแบบการเรียนรู้ได้อย่างอิสระ แต่สอดคล้องกับแผนงานหลักของเมืองซึ่งมีการปรับปรุงทุก 5 ปี

★ บทบาทของนโยบายและความร่วมมือเชิงระบบ

ความสำเร็จของเซี่ยงไฮ้เกิดจากการผสมผสาน **นโยบายระดับเมือง** ที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิตกับ **“การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย”** ทูกระดับ ทั้งภาครัฐ เอกชน รัฐวิสาหกิจ และภาคประชาชน โดยมีหัวใจสำคัญ คือ

- **การวางกรอบกฎหมาย** เพื่อรองรับสิทธิในการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- **การสนับสนุนงบประมาณ** จากรัฐและภาคีเครือข่าย
- **การบริหารจัดการทรัพยากรการศึกษา** ระหว่างโรงเรียน มหาวิทยาลัย และชุมชน

● **ความมุ่งมั่นทางการเมือง** ที่ชัดเจนและต่อเนื่อง ภายในเมืองมีการกระจายศูนย์การเรียนรู้ทุกระดับ ตั้งแต่เทศบาล เขต และชุมชนเพื่อให้ผู้สูงอายุเดินทางไม่เกิน 15 นาที จากบ้านไปถึงศูนย์การเรียนรู้ นอกจากนี้ ห้องสมุดชุมชน เช่น **Zikawei Library** ได้กลายเป็น Co-working Space สำหรับคนทุกช่วงวัย มีพื้นที่กิจกรรมต่าง ๆ และส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านและการเรียนรู้อย่างแท้จริง

กรณีศึกษาของเซี่ยงไฮ้สะท้อนให้เห็นว่า การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุไม่ใช่เพียงแค่ “นโยบาย” แต่ต้องมีระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น และเข้าถึงง่ายมีศูนย์การเรียนรู้กระจายทั่วเมืองและหลักสูตรที่ทันสมัย หลากหลาย และตอบโจทย์ทุกกลุ่ม นอกจากนี้ ยังต้องมีหน่วยวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตร การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายและการสร้างบรรยากาศให้คนทุกวัยอยากเรียนรู้ตลอดชีวิต

ตอนที่ 2

Ignite & Inspire: Ed Talk Session

จุดประกายการเรียนรู้ ตลอดชีวิตในประเทศไทย

From Learning Ecosystem to Learning Nation:

ทางรอดการศึกษาไทยในโลกที่เปลี่ยน

รองศาสตราจารย์ ดร.ประวิต เกรวาวรรณ เลขาธิการสภาการศึกษา

Aging Society, Learning Possibility:

สังคมสูงวัยแล้วใจ ต้าใจยังพร้อมจะเรียนรู้

ดร.ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์ ประธานคณะกรรมการสภาการศึกษาด้านการเรียนรู้
ตลอดชีวิตและการศึกษาพิเศษ และกรรมการ OKMD

สถ. New Era:

ก้าวใหม่ของเส้นทางการเรียนรู้ตลอดชีวิต กับสมัย ใส่ใจทุก GEN

นายชัยพัฒนา พันธุ์วัฒนสกุล รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเรียนรู้

When Books Breathe:เมื่อห้องสมุดมีชีวิต เมืองกึ่งเมืองก็เริ่มเรียนรู้

ดร.สิริกานต์ มณีรินทร์ นายกสภาสถาบันวิทยาลัยชุมชนและผู้ริเริ่มแนวคิด

"ห้องสมุดมีชีวิต" ในไทย

เมืองแห่งการเรียนรู้จะเวิร์กได้ ก้องกั้นต้อง Work ยังไง?

ดร.ขวัญฤทัย สุขคร ผู้อำนวยการ ศูนย์การศึกษาลำปาง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

From Learning Ecosystem to Learning Nation: ทางรอดการศึกษาไทยในโลกที่เปลี่ยน

โดย รองศาสตราจารย์ ดร.ประวิทย์ เอราวรรณ
เลขาธิการสภาการศึกษา

เลขาธิการสภาการศึกษา (รองศาสตราจารย์ ประวิทย์ เอราวรรณ) ได้กล่าวถึง ทางรอดการศึกษาไทยในโลกที่เปลี่ยนในการปาฐกถาพิเศษ “From Learning Ecosystem to Learning Nation” ในการเสวนา “The Learning Link Forum: Toward a Lifelong Learning Ecosystem for All Gen” เมื่อวันศุกร์ที่ 25 กรกฎาคม 2568 ณ ห้องประชุม ธัญบุรี บอลรูม โรงแรมโนโวเทล กรุงเทพฯ พิวเจอร์พาร์ค รังสิต สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

“หากมองทางรอดการศึกษาไทยในอนาคต การเชื่อมโยงระบบการเรียนรู้จากนอกห้องเรียนไปสู่ในห้องเรียน มีจุดคานงัดสำคัญ 5 เรื่อง” ได้แก่

1. การเข้าสู่โลกเทคโนโลยีดิจิทัล และการปฏิวัติอุตสาหกรรม

ยุคที่ 1 การใช้แรงงานคน แรงงานสัตว์ และเปลี่ยนจากภาคเกษตรกรรมสู่ยุคอุตสาหกรรมที่ใช้เครื่องจักรไอน้ำ นำมาซึ่งการปฏิรูปในหลายด้าน ได้แก่ ด้านการคมนาคมที่มีความสะดวกสบายมากขึ้น ตัวอย่างเช่น การคมนาคมทางน้ำเปลี่ยนจากเรือใบเป็นเรือกลไฟมหาสมุทร การใช้สัตว์เป็นรถไฟหัวจักรไอน้ำเกิดเป็นการปฏิรูประบบรางรถไฟในยุโรป ส่งผลให้การผลิตและการกระจายสินค้าทำได้มากขึ้นในเวลาสั้น ๆ

ยุคที่ 2 การค้นพบกระแสไฟฟ้าและนำมาเป็นส่วนหนึ่งให้แสงสว่าง มีการนำไฟฟ้ามาใช้กระบวนการผลิตที่นอกเหนือจากการใช้วัสดุหรือวัตถุดิบจากธรรมชาติ

ยุคที่ 3 การค้นพบระบบประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ เมื่อประมาณ 55 ปีที่แล้ว ได้สร้าง computer mainframe นำมาใช้ในการคิดคำนวณ แทนสมองมนุษย์ ทำให้สามารถเพิ่มกำลังผลิตที่มีจำนวนมหาศาล มีความแม่นยำ รวดเร็ว และมีความต่อเนื่องมากกว่าแรงงานจากมนุษย์

ยุคที่ 4 การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ ซึ่ง Professor Klaus Schwab ผู้ก่อตั้ง World Economic Forum ได้วิเคราะห์ในหนังสือ The Fourth Industrial Revolution ไว้ว่า การปฏิวัติอุตสาหกรรมจะกระทบการดำเนินชีวิตของมนุษย์ 5 มิติ ได้แก่

1) **มิติด้านระบบเศรษฐกิจของโลก** การผลิตจากแรงงานไร้มูลค่า มีของเสียจากการทำงานมากจะเปลี่ยนเป็นระบบเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ที่มีการเชื่อมโยงการทำงานอย่างรวดเร็ว รู้ความต้องการ และความคาดหวังของลูกค้ามากขึ้น

2) **มิติด้านการค้าขาย** การเกิดรูปแบบธุรกิจใหม่ เช่น Food delivery เป็นต้น และจากการสำรวจความเห็นของเด็กมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล จำนวน 50 โรงเรียน จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามประมาณ 30,000 - 40,000 คน พบว่า อาชีพที่นักเรียนสมัยนี้ต้องการอันดับที่ 1 ได้แก่ youtuber อันดับ 2 Game Caster ซึ่งอาชีพส่วนใหญ่จะอยู่ในโลกเสมือน (Virtual World) และพบว่า อาชีพที่เด็กไม่ชอบทำมากที่สุด คือ อาชีพที่ต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับมนุษย์ อาชีพครูอยู่ในอันดับที่ 29 จากการสำรวจอาชีพทั้งหมด และยังมีกรกล่าวถึงประเด็นนี้ในการประชุม OECD ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2568 ซึ่ง 1 ใน 7 นำเสนอประเด็นที่สำคัญต่อการศึกษาของโลกที่เปลี่ยนแปลงนั้น คือ เด็กไม่ชอบเป็นครู เป็นปัญหาอย่างมากของแต่ละประเทศ เพราะเด็กไม่ชอบเป็นครู คนเก่งหรือเด็กที่มีความสามารถสูงไม่ชอบเป็นครู เนื่องจากต้องดูแล ปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น เป็นอาชีพที่ต้องดูแลผู้อื่น (ต้องเลี้ยงดูลูกให้คนอื่น) เด็กจึงไม่ต้องการทำงานลักษณะนี้นัก และมองว่าเป็นอาชีพที่ไม่เหมาะสมกับ Generation แต่อย่างไรก็ตามยังคงเชื่อว่า **“โลกดิจิทัลจะเข้ามามีบทบาท และมีอิทธิพลมากขึ้น ต่อการค้าขาย (Business) ในอนาคตของโลกนี้ อย่างไรก็ตาม เราไม่สามารถจินตนาการถึงโลกแห่งอาชีพได้ในตอนนี้ ซึ่งผู้ใหญ่หลายท่านกล่าวว่า เรากำลังสอนเด็กออกไปทำงานที่ยังไม่เกิด ณ ช่วงเวลานี้ แต่เรากำลังสอนเด็กให้ใช้เครื่องมือ ซึ่งยังไม่มีในปัจจุบันเพื่ออนาคต”**

3) **มิติด้านความเป็นชาติ** (National) หรือ ความเป็นนานาชาติ ตัวอย่างเช่น กรณีพิพาทระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชา พบว่า ด้านการทหารในทางกายภาพ มีการรบกัน ขณะเดียวกันในระบบ Virtual World ก็มีการทำสงครามผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ด้วยเช่นกัน ซึ่งความปลอดภัย (Security) ระดับชาติหรือระดับนานาชาติ จะถูกแทรกแซงโดยโลกดิจิทัล ขึ้นอยู่กับแต่ละประเทศจะสร้างเกราะป้องกันหรือสร้างภูมิคุ้มกัน Residence quotient ให้กับคนในประเทศนั้นได้มากเท่าไร

4) มิติด้านความเป็นสังคม/ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ จะเปลี่ยนแปลงเนื่องจากการใช้เทคโนโลยีเพื่อการติดต่อสื่อสารของคนทั้งโลกได้แบบ Real time และสามารถมีส่วนร่วมระหว่างกันได้ตลอดเวลา มิติความสัมพันธ์มนุษย์จึงถูกอธิบายผ่านมุมมองแบบใหม่ ซึ่งเป็นโจทย์ท้าทายคนยุคต่อไปอย่างมากในการสร้างพลเมืองของประเทศให้เป็นพลเมืองที่ connected กับคนทั่วโลก

5) มิติความเป็นปัจเจกบุคคล (Individual) ในอดีตนั้นหากต้องการพื้นที่ในการแสดงความเป็นตัวตน (Identity) จะต้องอาศัยสื่อหรือสถานที่ที่ผู้อื่นจะเห็นตัวเอง (สมัยก่อนอยากจะเป็นดาราต้องเดินสยามเพื่อให้สะดุดตาแววมอง ขณะที่ปัจจุบันทุกคนสามารถมีตัวตนได้ สามารถมีชื่อเสียงทั้งด้านบวกและลบได้เพียงเวลาสั้นๆ ภายใต้มือถือเพียงเครื่องเดียว ทุกคนอยู่ที่ใดก็สามารถมีตัวตนและสามารถทำให้ผู้อื่นเข้ามามีปฏิสัมพันธ์กับตนได้

จากมิติทั้ง 5 มิติ ล้วนสะท้อนอิทธิพล (Impact) จากการปฏิวัติอุตสาหกรรมยุคที่ 4 ทั้งสิ้น ประเทศไทยจะ “รอด” อย่างไรจากเรื่องนี้ ? “รอด” ในที่นี้ คือ ทำให้เด็กและเยาวชนทุกคนในสังคมได้เรียนรู้เรื่องเหล่านี้พร้อมกันได้อย่างไร **“การจำกัดการเรียนรู้ไว้เฉพาะในห้องเรียน/โรงเรียน นับว่ากำหนดขอบเขตที่แคบอย่างมากในปัจจุบัน การกำหนดระบบการศึกษาไว้เฉพาะการเรียนในระบบและนอกระบบก็แคบมากเช่นกันสิ่งสำคัญที่สุดในโลกที่พลิกผันรวดเร็ว คือ ต้องเปิดพื้นที่การเรียนรู้ให้มากขึ้นภายใต้การดูแลของคนที่มีความตระหนักต่อสิ่งที่จะเปลี่ยนแปลงซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อคนในภาพรวม ดังนั้นการรวมตัวของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในปัจจุบันจึงนับว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีมาก การพัฒนาแนวทางเพื่อให้คนในสังคมเกิดการเรียนรู้รวดเร็วยิ่งขึ้นจึงเป็นโจทย์สำคัญมาก”** ดังนั้นความสำเร็จของเรื่องนี้ จึงขึ้นอยู่กับองค์ประกอบใหญ่ของสังคม 3 องค์ประกอบ ได้แก่

1) **ภาครัฐ** ข้อดีของภาครัฐที่เป็นจุดแข็ง คือ งบประมาณและกำลังคน แต่ข้อเสียที่เป็นจุดอ่อน คือ ปรับตัวได้ช้าที่สุด ดังนั้นสิ่งที่ภาครัฐควรเป็น คือ การจับมือกับอีก 2 องค์ประกอบ คือภาคเอกชนและภาคประชาสังคมที่มีพลังขับเคลื่อน เพื่อให้ภาครัฐมีพลังและมีการปรับเปลี่ยนตนเองได้เร็วขึ้น

2) **ภาคเอกชน** ปัจจุบันประเทศไทยมีองค์กรภาคเอกชนจำนวนมากที่มีพลังและมีความสามารถอยู่ในระดับโลก ทำอย่างไรจะดึงศักยภาพขององค์กรเหล่านี้เข้ามาช่วยพัฒนาระบบการเรียนรู้ หรือเป็นแหล่งเรียนรู้แก่คนไทยได้ ซึ่งนับว่าเป็นหนึ่งโจทย์ท้าทายของกรณีตัวอย่างประเทศสิงคโปร์ ซึ่งมีหลายท่านกล่าวว่า ประเทศไทยเทียบไม่ได้ในแง่ของบริษัท ขนาด และทรัพยากรที่ไม่เหมือนกัน ไม่ใช่เราไม่เก่งเท่าสิงคโปร์

แต่สิงคโปร์เป็นประเทศที่ใช้ประโยชน์จากองค์กรภาคเอกชนได้ดีมาก เช่น Shadow program เป็นการเตรียมผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ใช้วิธีการส่งผู้ที่เป็น candidate ผู้บริหารโรงเรียนต่าง ๆ เข้าร่วมฝึกงานกับบริษัทชั้นนำของโลกที่เปิดในประเทศไทย สิงคโปร์ ซึ่งหลายท่านคงนึกไม่ออกว่า ผู้อำนวยการโรงเรียนจะนั่งฝึกงานร่วมกับบริษัทชั้นนำได้อย่างไร ... คำตอบก็คือ ให้ลองคิดว่าบริษัทนั้นต้องการคนแบบใดเข้ามาร่วมงาน และหากคุณเป็นผู้ผู้อำนวยการโรงเรียนจะออกแบบระบบการเรียนการสอน หรือหลักสูตรอย่างไร? เพื่อให้นักเรียนที่จบจากคุณสามารถเข้าทำงานและมีคุณลักษณะเป็น Connected people กับบริษัทขนาดใหญ่เหล่านี้ได้ เช่นเดียวกับ “สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา (วัดไร่ขิง)” ของประเทศไทย ในการใช้วิธีคิดแบบของสิงคโปร์มาใช้ในการดึงศักยภาพของผู้บริหารโรงเรียนจากการเข้าร่วมฝึกงานกับบริษัท องค์กรชั้นนำ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญแก่ผู้ที่กำลังจะออกแบบระบบการศึกษาของประเทศ แต่อย่างไรก็ตามการเชื่อมต่อ (Link) ในส่วนนี้ยังไม่มากนักโจทย์สำคัญ มีชื่อว่า องค์กรเอกชนไม่สนใจการศึกษา ทุกองค์กรต้องการช่วยด้านการศึกษาแต่หาจุดเชื่อมต่อไม่ได้

ดังนั้น **“Learning Link คือ โจทย์สำคัญมากในแง่ความท้าทายที่บอกว่า ทำอย่างไรภาครัฐ ซึ่งต้องดูแลการศึกษาในภาพรวม เชื่อมโยงกับศักยภาพขององค์กรภาคเอกชนในการขับเคลื่อนเรื่องการเรียนรู้ร่วมกัน”** ในกรายกระดบ **“การปฏิรูปการศึกษา”** ที่เมื่อกล่าวถึงก็มักมองเป็นหน้าที่รัฐ โรงเรียน หรือครูเท่านั้นที่ต้องดูแลการศึกษา ดังนั้น เมื่อการศึกษาตกต่ำต่างก็ชี้มือเข้าหากัน แต่หากยกระดับมาเป็น คำว่าการเรียนรู้ (Learning) จะตอบโจทย์การพัฒนาศักยภาพคนไทยทุกมิติและทุกช่วงวัย ซึ่งขณะนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาอยู่ระหว่างการยกร่างฯ ทิศทางการพัฒนาศักยภาพกำลังคนที่เป็นเรื่องการเรียนรู้ จึงใช้ว่า Learning มากกว่าการศึกษา เพื่อยกระดับให้ทุกคนรู้สึกว่าจะต้องเรียนรู้ตลอดชีวิตและต้องพัฒนาตนเองให้ทันกับโลกที่เปลี่ยนแปลง

3) ภาคประชาสังคม องค์กรปกครองท้องถิ่น ความเป็นเมือง ความเป็นกลุ่มคนที่รวมตัวกันหรือผู้ที่ปรารถนาดีต่อสังคมหรือชุมชน ซึ่งเชื่อว่าการรวมตัวของคนภาคประชาสังคมนั้น คือ พลังที่ไม่มีขอบเขต ขณะที่รัฐมีขอบเขต คือ ต้องทำตามอำนาจหน้าที่ที่ถูกกำหนดไว้ในกฎหมาย เอกชนก็มีขอบเขตที่ต้องรับผิดชอบต่อผู้ลงทุน ผู้ถือหุ้น ผู้ประกอบการ พัฒนาบริการ/ผลิตภัณฑ์อยู่ภายใต้ขอบเขตที่ทำให้เขามีความเติบโตอยู่รอด มีกำไร ขณะที่ภาคประชาสังคมไม่มีขอบเขตด้านกฎหมายที่จำกัดการทำงาน ไร้ขอบเขตเรื่องแสวงหากำไร จึงถือว่า พลังของภาคประชาสังคม คือ พลังแรงที่สุด ปรับตัวดีที่สุด และเคลื่อนที่ได้อย่างไม่สามารถกำหนดทิศทาง ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรุนแรงต่างจากสองพลังแรก การทำงานในโลกยุคใหม่ซึ่งต่างคนต่างทำนั้น ไม่มีพลังเพียงพอ การจับมือทำให้สามารถดึงทรัพยากร ผู้มีความสามารถสูง องค์กรต่าง ๆ

ที่มีศักยภาพเข้ามาทำงานร่วมกันและเชื่อมโยง (Link) ให้เกิดพลังการทำงานร่วมกันภายใต้สิ่งที่เรียกว่า พันธมิตร (alliance) “โมเดลการขับเคลื่อนประเทศไทยซึ่งเป็นทางรอดสำคัญคือ การรวมพลัง (Synergy) ระหว่างสามภาคส่วน (ภาครัฐ - ภาคประชาสังคม - ภาคเอกชน)”

การประชุมครั้งนี้ จะเป็นประตูเชื่อมสู่การทำงานอย่างมีมิติที่กว้างขวางมากขึ้นหลายขอบเขตแต่ละองค์การที่มีอยู่และเชื่อมประสานพลังการทำงานเพื่อขับเคลื่อนประเทศไทยให้รอดและมีศักยภาพทัดเทียมผู้อื่น สิ่งหนึ่งที่สังคมไทยต้องลดลง คือ การชี้หน้าต่อกัน การยอมรับและนำประสบการณ์จากปัญหาที่พบ นำผลที่จะเกิดขึ้นมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางแก้ไขและดำเนินการต่อ สิ่งเหล่านี้คือ การเรียนรู้จากเรื่องต่าง ๆ ขณะนี้ประเทศไทยกำลังดำเนินการสมัครเป็นสมาชิก OECD ด้านการศึกษา ซึ่งจะถูกตรวจสอบอย่างมากในทุกมิติ ประเทศไทยจำเป็นต้องสื่อสารถึงประโยชน์ที่จะได้รับเมื่อสมัครเป็นสมาชิก การสมัครเป็นสมาชิก OECD นั้น ทาง OECD จะไม่ได้รับเข้าเป็นสมาชิกทันทีเมื่อยื่นใบสมัคร หากแต่จะต้องมีการตรวจสอบ ซึ่งประเทศไทยจะต้องทำเอกสารและยกระดับระบบการทำงานให้เทียบเคียงนานาชาติที่เข้าเป็นสมาชิก เช่นเดียวกันหากเราอยู่ในสังคมจำเป็นต้องยกระดับตนเองขึ้นเพื่อจะเป็นสมาชิกที่ทัดเทียมกับสมาชิกประเทศอื่น ๆ

ทางรอดของระบบการศึกษาประเทศไทย คือ 1) ต้องยกระดับการศึกษาเป็นการเรียนรู้ทำให้ทุกคนทุกช่วงวัยมีการเรียนรู้ตลอดเวลาและเรียนรู้อย่างไม่สิ้นสุด 2) ต้องรู้เท่าทันสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่เข้าสู่ประเทศหรือสังคม 3) ต้องสามัคคีกับประเทศจึงจะรอดทุกเรื่อง สิ่งใดลดลงได้ก็ลด สิ่งใดจะเสริมพลังได้ก็เสริม ลดการชี้หน้าต่อกันให้มากที่สุด แล้วทบทวนตั้งสติต่อเรื่องที่เกิดขึ้น คิดไตร่ตรองว่า ทำอย่างไรจะหาทางออกและนำพาประเทศเราไปต่อ ซึ่งไม่มีใครช่วยเราได้นอกจากเราต้องช่วยเหลือตนเองสิ่งที่นำเรียนทั้งหมดนี้ ต้องการที่จะสื่อสารในฐานะสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาที่จะขับเคลื่อนเรื่องนี้กับทุกภาคส่วน กับทุกคน และกับสิ่งที่เป้าหมายร่วมกันของประเทศไทยในเรื่องการศึกษาและการเรียนรู้

Aging Society, Learning Possibility: สังคมสูงวัยแล้วใจ ถ้าใจยังพร้อมจะเรียนรู้

โดย ดร.ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์

กรรมการบริหารสำนักงานบริหารและจัดการความรู้ OKMD

★ บริบทสังคมสูงวัยของประเทศไทย

ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์แบบมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2567 โดยมีประชากรไทยที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปประมาณร้อยละ 21 หรือคิดเป็นจำนวนทั้งสิ้น 13.82 ล้านคน (ข้อมูลล่าสุดจากกรมการปกครอง เดือนพฤษภาคม 2565) ทั้งนี้ การจำแนกผู้สูงอายุสามารถแบ่งได้หลายระดับ ดังนี้:

- **ช่วงต้น (60 - 72 ปี):** ผู้สูงอายุในกลุ่มนี้ประมาณร้อยละ 34 ยังคงสามารถทำงานและช่วยเหลือตนเองได้
- **ช่วงกลาง (72 - 80 ปี):** ผู้สูงอายุที่อยู่ในช่วงนี้จะเริ่มมีสังคมที่น้อยลงโดยไม่ตั้งใจ เนื่องจากข้อจำกัดทางกายภาพ หรือการที่เพื่อนตายจากไป
- **ช่วงปลาย (80 ปีขึ้นไป):** ผู้สูงอายุในวัยนี้มักจะเริ่มอยู่คนเดียวมากขึ้น และมีจำนวนลดน้อยลง

★ ความสำคัญของการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ

ดร.ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์ ชี้ให้เห็นว่าผู้สูงอายุมีเรื่องที่ต้องเรียนรู้หลายประการโดยเน้นย้ำถึงแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ว่าแต่เดิมมีเสาหลัก 4 ประการของการเรียนรู้ แต่ในปัจจุบันได้เพิ่มเป็น 5 ประการ ดังนี้

- **Learning to be (เรียนรู้เพื่อที่จะเป็น):** การเรียนรู้เพื่อเป็นมนุษย์เป็นคนไทย และเป็นผู้สูงอายุที่ดี
- **Learning to know (เรียนรู้ที่จะรู้):** การเรียนรู้ที่กว้างใหญ่ โดยต้องรู้จักเลือกสิ่งที่ควรเรียนรู้ และจำเป็นต้อง “unlearn” (เลิกเรียนรู้) ความรู้เก่าที่ไม่ถูกต้อง และ “relearn” หรือ “new learn” (เรียนรู้ใหม่) ในเรื่องที่ทันสมัย

- **Learning to do (เรียนรู้ที่จะทำ):** การเรียนรู้ที่จะทำสิ่งใหม่ ๆ ในชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้สูงอายุ
- **Learning to live together (เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน):** การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้คนในหลากหลายวัย (Generation) ซึ่งมีโลกทัศน์และชีวิตทัศน์ที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะกับเด็กและคนรุ่นใหม่
- **Learning to transform (เรียนรู้ที่จะเปลี่ยนผ่าน):** เสาหลักที่ 5 นี้เกิดขึ้นจากการที่โลกปัจจุบันกำลังเข้าสู่ยุค Digital Disruption ทำให้ผู้สูงอายุต้องเรียนรู้และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เช่น การใช้เทคโนโลยี AI นอกจากนี้ยังมีประเด็นเฉพาะที่ผู้สูงอายุควรเรียนรู้เพิ่มเติม ได้แก่
- **สุขภาพ:** การดูแลสุขภาพร่างกายและสุขอนามัย (เช่น การออกกำลังกายและการควบคุมอาหาร) รวมถึงการดูแลสุขภาพจิต ซึ่งเป็นปัญหาที่บบ่ยในผู้สูงอายุ
- **อาหารการกิน:** การเรียนรู้เกี่ยวกับโภชนาการ
- **สิทธิประโยชน์:** การทำความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและสวัสดิการของผู้สูงอายุ เช่น สิทธิส่วนลดการเดินทาง
- **กฎหมาย:** การเรียนรู้เรื่องกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมรดก สัญญา และข้อควรระวังเกี่ยวกับการเป็นหนี้หรือค้ำประกัน
- **ทักษะใหม่:** การเรียนรู้ทักษะที่จำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตในสังคมปัจจุบัน
- **การอยู่ร่วมในสังคม:** การปรับตัวและเรียนรู้ที่จะอยู่ในสังคมผู้สูงอายุด้วยกัน สังคมที่มีคนวัยทำงาน และสังคมในครอบครัวกับคนรุ่นใหม่
- **เทคโนโลยีดิจิทัล:** การเปิดรับและเรียนรู้การใช้สมาร์ทโฟนและเทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อไม่ให้ถูกทิ้งไว้ข้างหลัง

★ **ความเป็นไปได้และแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ**

ดร.ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์ ได้นำเสนอแนวคิดและตัวอย่างที่น่าสนใจสำหรับการสร้างโอกาสในการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ ดังนี้:

- **เปลี่ยนบทบาทโรงเรียนขนาดเล็ก:** แทนที่จะยุบโรงเรียนขนาดเล็กควรปรับเปลี่ยนโรงเรียนเหล่านี้ให้เป็น “โรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุ” ทำให้ไม่ต้องยุบโรงเรียนครูสามารถเปลี่ยนบทบาทมาทำงานกับผู้สูงอายุได้ และชุมชนก็มีความสุข
- **ปรับปรุงห้องสมุด:** ห้องสมุดกว่า 2,000 แห่งทั่วประเทศ และอีก 1,000 กว่าแห่งของ สกร. ควรปรับปรุงสถานที่และบริการให้เอื้อต่อผู้สูงอายุ เช่น มีที่นั่งอ่านหนังสือสบาย ๆ หรือมุมกาแฟ โดยมอง TK Park เป็นต้นแบบที่ดี

- **พลิกโฉมพิพิธภัณฑ์:** พิพิธภัณฑ์เกือบ 3,000 แห่งทั่วประเทศ ควรปรับให้เป็นสถานที่เรียนรู้ที่น่าสนใจและเข้าถึงง่ายสำหรับผู้สูงอายุ เนื่องจากปัจจุบัน พบว่ามีคนไทยเข้าชมพิพิธภัณฑ์น้อย และบางแห่งก็ไม่เอื้อต่อการเดินทางของผู้สูงอายุ
- **ขยายโรงเรียนผู้สูงอายุ:** โรงเรียนผู้สูงอายุที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ดำเนินการอยู่ ควรขยายจากให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้สัปดาห์ละ 1 วัน เป็น **“ทุกวัน”** พร้อมทั้งมีหลักสูตรที่หลากหลาย เช่น การร้องเพลง การวาดรูป การท่องเที่ยว หรือชมรมอ่านนิยาย
- **บทบาทของหน่วยงานส่งเสริมการเรียนรู้:** หน่วยงานอย่าง สกร. สามารถทำหน้าที่เป็นผู้ส่งเสริมและเชื่อมโยงผู้สูงอายุกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อใช้บริการโรงเรียนผู้สูงอายุ

ท้ายสุดนี้ ดร.ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์ เน้นย้ำว่าผู้สูงอายุไม่ควรเรียนรู้ตามลำพัง ซึ่งโครงสร้างสังคมของประเทศไทยมีศักยภาพที่จะสนับสนุนการเรียนรู้ได้ หากทุกภาคส่วนร่วมมือกันสร้างบรรยากาศของ **“เมืองแห่งการเรียนรู้สำหรับทุกช่วงวัย”** ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

สกร. New Era: ก้าวใหม่ของเส้นทาง การเรียนรู้ตลอดชีวิต กั้นสมัย ใส่ใจทุก GEN

โดย ดร.ชัยวัฒน์ พันธุ์วัฒนสกุล
รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเรียนรู้

รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเรียนรู้ (นายชัยวัฒน์ พันธุ์วัฒนสกุล) ได้กล่าวบรรยายและนำเสนอแนวคิด ในหัวข้อ “สกร. New Era: ก้าวใหม่ของเส้นทาง การเรียนรู้ตลอดชีวิต กั้นสมัย ใส่ใจทุก GEN” ผ่านการสะท้อนบริบทการดำเนินงาน ภายใต้บทบาทของกรมส่งเสริมการเรียนรู้ (สกร.) โดยนำเสนอประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

★ บริบทความเป็นมา

สกร. มีวิวัฒนาการมาหลายยุคสมัยโดยเริ่มต้นจาก “กองการศึกษาผู้ใหญ่” เมื่อปี พ.ศ. 2483 ต่อมาได้พัฒนา มาเป็น “กรมการศึกษานอกโรงเรียน” ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2522 เน้นการส่งเสริมการรู้หนังสือและลงทุนด้านการสร้างสถาบันต่าง ๆ เช่น สถาบันภาคและศูนย์วิทยาศาสตร์เอกมัย จนกระทั่งในปัจจุบันได้เปลี่ยนเป็น “กรมส่งเสริม การเรียนรู้” ตามพระราชบัญญัติส่งเสริม การเรียนรู้ พ.ศ. 2566 มีผลบังคับใช้ เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2566 เป็นต้นมา อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันโครงสร้างของ กรมยังไม่เรียบร้อย และยังคงพบปัญหา เกี่ยวกับข้าราชการครู เนื่องจากไม่มี บทเฉพาะกาลระบุไว้ใน พ.ร.บ. ฉบับดังกล่าว

★ สภาพปัจจุบัน

เมื่อกล่าวถึงปัญหาและสภาพสังคมที่กำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน จะพบประเด็นปัญหาสำคัญต่าง ๆ ดังนี้

- **ความเหลื่อมล้ำของคุณภาพชีวิต:** ผู้คนในเมืองและชนบทมีความแตกต่างกันสูงมาก โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท ซึ่งเป็นภาคการเกษตร ผู้คนยังต้องทำมาหากิน เลี้ยงดูครอบครัว ทำให้ไม่มีโอกาสในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
- **ปัญหาการเข้าถึงและการเรียนรู้:** ในประเทศไทย การเรียนรู้ไม่ได้เป็นของ “ทุกคน” อย่างแท้จริง เด็กบางคนไม่มีแม้แต่ไฟฟ้าใช้ในพื้นที่ห่างไกล ครูยังเป็นการทำงานในลักษณะจ้างเหมาและไม่มีอัตราค่าจ้างบรรจุข้าราชการอย่างเหมาะสม
- **ความต้องการและข้อจำกัดของวัยทำงานและผู้สูงอายุ:** คนวัยทำงานยังต้องการการเรียนรู้อาชีพใหม่ ๆ แต่ยังพบข้อจำกัดด้านเวลาและหลักสูตรการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น ขณะเดียวกันผู้สูงอายุต่างมีความต้องการและเข้าใจในการใช้โทรศัพท์มือถือ แต่กลับไม่มีผู้สอนและไม่รู้จะเริ่มต้นอย่างไร
- **การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี:** โลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยี AI, ChatGPT, DeepSeek และอื่น ๆ แต่คนจำนวนมากยังขาดโอกาสในการเรียนรู้และการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ โดยเฉพาะแรงงานนอกระบบและผู้สูงวัย
- **ขาดระบบรองรับและแรงจูงใจ:** ปัจจุบันภาคการศึกษายังขาดระบบรองรับ/รองรับทักษะการเรียนรู้ (เช่น ไม่มีหน่วยกิต หรือ การยอมรับอย่างเป็นทางการ) ทำให้ขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้
- **สถิติการเรียนรู้ของคนไทย:** สถิติคนไทยที่เรียนรู้นอกระบบโรงเรียนมีจำนวนน้อยกว่า 1 ใน 3 และกว่า ร้อยละ 70 ของแรงงานไทยที่ไม่มีโอกาสพัฒนาหรือ เพิ่มทักษะ (upskill/reskill) เนื่องจากปัญหาด้านคุณภาพชีวิตและเวลา
- **ช่องว่างทางดิจิทัล:** ช่องว่างระหว่างผู้ที่เข้าถึงถึงเทคโนโลยี กับ ผู้ที่ใช้งานเทคโนโลยีได้นั้น มีแนวโน้มกว้างขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในต่างจังหวัดที่ยังคงประสบปัญหาเหล่านี้
- **การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับต่ำ:** การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเรียนรู้ อยู่ในระดับที่ต่ำมาก โดยเฉพาะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนไทย ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 20-28 เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่ม OECD ที่สูงถึงร้อยละ 40-60

- **การศึกษาแบบดั้งเดิม:** สื่อการเรียนยังคงเป็นหนังสือเรียนและกระดานดำ โดยผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้เท่านั้น ส่งผลทำให้เด็กไทยอยู่ในภาวะ “ขาดความกระหายที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง” (self-learning) กอปรกับการสอบวัดผลยังเน้นความรู้ความจำ ไม่ใช่สมรรถนะหรือภาคปฏิบัติ
- **กลุ่มเป้าหมายการเรียนรู้:** กลุ่มเป้าหมายการเรียนรู้ยังจำกัดอยู่แค่เพียง “วัยเด็ก” ทั้งที่ในความเป็นจริง กลุ่มเป้าหมายการเรียนรู้ควรครอบคลุม “ทุกช่วงวัย” ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยสูงอายุ

★ ความท้าทายในมิติการเรียนรู้

ความท้าทายในมิติการเรียนรู้ สกร. NEW ERA: Lifelong Learning For All Gens “ไม่เลือกอายุ ไม่เลือกเวลา ไม่เลือกพื้นที่” นับเป็นการเปลี่ยนแปลงไปสู่ยุคใหม่ของ สกร.ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาไปสู่สิ่งใหม่ที่ดีขึ้น เนื่องจากมีปัจจัย Megatrends ที่สำคัญ ได้แก่ สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) เทคโนโลยี AI การทำงานจากทุกที่ (Work from Anywhere) และความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเพิ่มและปรับทักษะ (lifelong upskill/reskill) ทั้งนี้ ความท้าทายหลักในมิติการเรียนรู้ยุคใหม่ ประกอบไปด้วย

- **ความหลากหลายของผู้เรียน:** ผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายมักมีความแตกต่างกันมากในแต่ละ Generation ล้วนมีความต้องการในการเรียนรู้ที่แตกต่างกันตามไปด้วย ดังนี้

Gen Z	เป็นช่วงวัยที่ต้องการความรวดเร็วและพร้อมที่จะเรียนรู้นอกห้องเรียน
Gen Y/M	เป็นช่วงวัยที่เรียนรู้เพื่อสะสมผลงาน สร้างรายได้ และการเตรียมตัวเกษียณ
Gen X/Boomer	เป็นช่วงวัยที่ต้องการเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ ในรูปแบบการเรียนรู้ระยะสั้น

- **การปรับเปลี่ยนบทบาทของผู้สอน:** ผู้สอนต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้มาเป็นโค้ช (Coach) และผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ (Learning Facilitator) เนื่องจากเด็กขาดความกระหายที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง จึงต้องกระตุ้นให้เด็กมีความกระหายและต้องการในการเรียนรู้มากขึ้น
- **ผลกระทบของ AI ต่อสมรรถนะ:** ทักษะที่จำเป็นในอนาคตจะไม่ใช่แค่การค้นคว้าด้วยตนเองเพียงเท่านั้น แต่คือการที่เราสามารถควบคุมและสั่งการ AI ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

★ พันธกิจใหม่ของ สกร. เพื่อตอบโจทย์ยุคใหม่

สกร. มุ่งเน้นการดำเนินงาน ใน 3 เรื่องหลักสำคัญ ดังนี้

- (1) Empowerment (การเสริมพลัง): เสริมสร้างพลังทักษะชีวิตและการทำงาน ให้ประชาชนทุกคน
- (2) Relevance (การตอบโจทย์): ตอบโจทย์ชีวิตในทุกช่วงวัย
- (3) Access และ Agility (การเข้าถึงและความคล่องตัว) : ทำให้การเรียนรู้เป็นเรื่อง

ที่เข้าถึงง่าย ยืดหยุ่น และคล่องตัว ด้วยการนำเทคโนโลยีและศูนย์การเรียนรู้เข้ามาเป็นเครื่องมือช่วยในการเรียนรู้ เนื่องจากสภาพแหล่งเรียนรู้เดิม เช่น ห้องสมุดประชาชนจำนวนมากทั่วประเทศยังอยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรม รวมทั้งขาดงบประมาณในการซ่อมแซมและบำรุงรักษา ทำให้ไม่สามารถพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่ทันสมัยได้อย่างเต็มที่

นอกจากนี้ ยังมุ่งตอบโจทย์ความจำเป็นของหลักสูตรเร่งด่วน ซึ่งจำเป็นต้องมีหลักสูตรที่ตอบสนองความจำเป็นเร่งด่วนของสังคม เช่น หลักสูตรการเรียนรู้เรื่องการเงิน การดูแลสุขภาพ การขายสินค้าออนไลน์ การป้องกันภัยไซเบอร์และสแกมเมอร์ อันจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายสูงสุด คือ **“การสร้างระบบการเรียนรู้ที่ไม่เลือกอายุ ไม่เลือกเวลา และไม่เลือกพื้นที่ ทำให้การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นเครื่องมือเพื่อการอยู่รอดในศตวรรษที่ 21”** ขณะที่ประชาชนกว่า 40 ล้านคน ยังเข้าไม่ถึงการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ สกร. จึงต้องเป็นเสมือน **“ขุมพลังแห่งการเรียนรู้ใหม่ของประเทศที่เท่าทันโลกเท่าเทียมทุก Gen และสร้างอนาคตของชาติด้วยระบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น ครอบคลุมและมีคุณภาพ ร่วมกับหน่วยงานอื่น”**

รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเรียนรู้ (นายชัยวัฒน์ พันธุ์วัฒนสกุล) ได้เสนอแนวทางและข้อเสนอเพื่อขับเคลื่อน สกร. สูยุคใหม่ ดังประเด็นต่อไปนี้

(1) Engine ในการขับเคลื่อนของ สกร. โดยดำเนินการ

- พัฒนาหลักสูตรที่ทันสมัย เน้น Micro Learning, IAB และ Skill Passport เพื่อบันทึกทักษะ รวมถึงหลักสูตรทักษะชีวิต การเรียนรู้ด้วยตนเอง พัฒนาแหล่งเรียนรู้ ฝึกอบรมอาชีพ และหลักสูตรเพื่อคุณวุฒิตามระดับ
- พัฒนา Learning Hub ตอบโจทย์ความก้าวหน้าทางดิจิทัลมากขึ้นและรัฐสนับสนุนงบประมาณอย่างเหมาะสม

- ส่งเสริม “ครูและครูอาสา” เพื่อพัฒนาครูให้เป็น Smart Coach และ Learning Facilitator

- ส่งเสริมการเรียนรู้ ทุกที่ ทุกวัย ทุกเวลา ด้วย Credit Bank และ Open Platform

(2) Skill Passport และ Learning Record โดยดำเนินการ

- เสนอให้มีระบบบันทึกความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ของผู้เรียนในรูปแบบ Learning Record (บนระบบ Cloud) เพื่อนำไปสู่การรับรอง Skill Passport จากกรมพัฒนาฝีมือแรงงานและสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ โดย Skill Passport มีมูลค่าทางเศรษฐกิจใช้ในการสมัครงานและรับรองสมรรถนะได้
- ระบบ Credit Bank ซึ่งเดิมของ กศน. มีอยู่แล้ว แต่ยังเก็บแบบแยกส่วน ในสถานศึกษา-ไม่เป็นระบบ

(3) พื้นที่นำร่อง (Future Learning Lab) โดยดำเนินการผ่านศูนย์วิทยาศาสตร์, ศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน ศูนย์เศรษฐกิจพอเพียง และ สกร. อำเภอ (928 แห่ง) เป็นต้นแบบการพัฒนา

(4) Co-learning Co-creation โดยดำเนินการใช้ห้องสมุดประชาชนและระบบอินเทอร์เน็ตตำบลเพื่อสร้างพื้นที่การเรียนรู้ให้ทุกคนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้ พร้อมเสนอให้มีระบบ Micro Incentive เช่น Learning Coin (ตั้งตัวอย่างการให้รางวัล 1,200 บาท สำหรับเด็กที่อ่านหนังสือครบ 1 เล่ม) เพื่อสร้างแรงจูงใจในการผลิตบทเรียนและส่งเสริมการอ่าน

(5) การจัดทำหลักสูตรทักษะเร่งด่วน เน้นหลักสูตรที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน เช่น การจัดการด้านการเงิน

(6) งบประมาณสนับสนุน สำหรับการจัดทำสื่อออนไลน์และข้อมูลแพลตฟอร์มการเรียนรู้

★ ข้อเสนอเชิงนโยบาย (ภาพอนาคต)

- สนับสนุนให้การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นสิทธิพื้นฐานไม่ใช่ทางเลือก และควรมี **การอุดหนุนรายบุคคล (Per Learner)** แทนการอุดหนุนแบบ Cost per head สำหรับการศึกษาระดับพื้นฐาน
- ปรับโครงสร้าง สกร. สู่การเป็นหน่วยงานดิจิทัล เพื่อให้ผู้จัดการศึกษาสามารถออกแบบระบบนิเวศการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม และพัฒนาครูให้ใช้ AI ในการจัดการเรียนการสอน

- เน้นสร้างเครือข่ายความร่วมมือการเรียนรู้ Learning Hub แบบ Omnichannel เพื่อให้เข้าถึงการเรียนรู้ได้หลากหลายช่องทาง
- จัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมการเรียนรู้ ภายใต้โครงสร้างพื้นฐานที่เพียงพอและเหมาะสม
- ระบบ E-condition of Prior Learning เพื่อให้การเทียบเคียงและเทียบโอนหน่วยกิตสามารถทำได้จริง

ทั้งนี้ แนวคิดแบบ Per Learner เป็นแนวคิดการจัดสรรงบประมาณตามรายบุคคล โดยยึดความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก ผู้เรียนมีอิสระในการเลือกวิธีการเรียนรู้ สถานที่ และหน่วยงาน ซึ่งงบประมาณจะอยู่ที่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนรู้สึกถึงการเป็น **“เจ้าของทุน”** แนวคิดดังกล่าวมุ่งเป้าหมายในการส่งเสริมการเรียนรู้ได้ตรงตามความต้องการ ต้องการกระจายงบประมาณอย่างเท่าเทียม เหมาะสมกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่มีความหลากหลายและต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม ในภาพรวมจะพบว่า ประเทศไทยมีประชากรกว่า 40 ล้านคน ที่ยังเข้าไม่ถึงการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ขณะที่เทคโนโลยีกำลังเปลี่ยนแปลงอาชีพ ทักษะ และชีวิตของคนไทยไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้น **“สกร. จะต้องเป็น ขุมพลังแห่งการเรียนรู้ใหม่”** ของประเทศ ที่ทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน เพื่อให้ทุกคน ทุกวัย ทุกความฝัน มีโอกาสในการเรียนรู้ เต็มที่ และพัฒนาทักษะ Skill Passport เหมือนสายใยของการเรียนรู้เพื่อชีวิต เพื่ออนาคต และเพื่อทุกคน **การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงไม่ใช่แค่แนวคิด แต่เป็น เครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเพื่อการอยู่รอดในศตวรรษที่ 21** ดังนั้น สกร. จึงมุ่งมั่นที่จะพัฒนาประเทศผ่านระบบการเรียนรู้ที่ทันสมัย ยืดหยุ่น และเข้าถึงได้สำหรับทุกคน

When Books Breathe: เมื่อห้องสมุดมีชีวิต เมืองทั้งเมืองก็เริ่มเรียนรู้

โดย ดร.สิริกิติ์ มณีรินทร์
นายกสภาสถาบันวิทยาลัยชุมชนและผู้ริเริ่มแนวคิด "ห้องสมุดมีชีวิต" ในไทย

ดร.สิริกิติ์ มณีรินทร์ เล่าถึงจุดกำเนิดของห้องสมุดมีชีวิตซึ่งเป็นนโยบายของคณะรัฐมนตรีที่ผ่านมา ที่มาพร้อมกับยุทธศาสตร์การยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศและการพัฒนาคนไทยสู่สังคมแห่งการเรียนรู้จากนโยบายและยุทธศาสตร์ดังกล่าวนำไปสู่การก่อตั้งอุทยานการเรียนรู้ซึ่งเป็นหน่วยงานในกำกับของสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) หรือ OKMD ภายใต้วิสัยทัศน์ **“ส่งเสริมให้ประชาชนมีโอกาสแสวงหา พัฒนาความรู้ ความสามารถ เพื่อสร้างสรรค์และพัฒนาคุณภาพความคิดของประชาชน และเยาวชนของประเทศ ...”**

ในช่วงเวลานั้นคำว่า **“สังคม/ประเทศแห่งการเรียนรู้”** เป็นคำพูดที่แพร่หลายในโลก แต่คำว่าห้องสมุดมีชีวิตไม่เคยเกิดขึ้นอย่างจริงจังมาก่อน จึงนำคำดังกล่าวมาตีความ และเทียบเคียงกับห้องสมุด George Pompidou Center

ของประเทศฝรั่งเศสโดยห้องสมุดฯ จะตั้งอยู่กลางเมือง เดินทางสะดวก และปลอดภัย เปิดให้บริการทุกวัน (ยกเว้นวันอังคาร) เวลา 12.00 - 22.00 น. สำหรับแนวคิดและการออกแบบห้องสมุดฯ นั้นสะท้อนถึงเจตนารมณ์ของฝรั่งเศสที่ต้องการเป็นเจ้าแห่งอารยธรรมและเจ้าแห่งอาณาจักรมตะวันตกรวมทั้งเป็น

จุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงที่ไม่อยากให้ห้องสมุดเป็นพื้นที่ที่มีหนังสืออย่างเดียว แต่ขยายไปถึงการมีศูนย์วิจัยด้านเสียงและดนตรี มีพิพิธภัณฑ์ร่วมสมัย พื้นที่นันทนาการ ลานกิจกรรม โรงภาพยนตร์ ร้านอาหาร เป็นต้น ซึ่งหลักการสำคัญ 3 ประการ ในการสร้างห้องสมุด ได้แก่ (1) **เข้าฟรี** เน้นทุกสิ่งที่ส่งเสริมความเป็นอิสระของผู้อ่าน (2) **มีข้อมูลที่ทันสมัย** ปรับปรุงเป็นประจำ ค้นหาวิธีการที่เหมาะสมและสร้างสรรค์ให้เข้าถึงข้อมูลได้ และ (3) **ตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลาย** อาทิ การทำงาน การศึกษา ตลอดชีวิตการเตรียมสอบ การก้าวข้ามปัญหาและอุปสรรคในชีวิต

จากแนวคิดและการออกแบบห้องสมุด George Pompidou Center ได้นำมาใช้เป็นฐานคิดของการพัฒนา TK Park และเปลี่ยนแปลงห้องสมุดของประเทศไทยทั้งระบบ ส่งผลให้ห้องสมุดเปลี่ยนแปลงไปตั้งแต่ปี 2548 มีการบูรณาการการเรียนรู้ มีหนังสือ ข้อมูลสื่อมัลติมีเดียหลากหลายรูปแบบ มีพื้นที่กิจกรรมนอกประสงค์ที่จุดประกายจินตนาการ ปลอดภัยบริการเดิมของการยืม-คืน การนำเสนอหนังสือ และเวลาเปิด-ปิด เป็นห้องสมุดที่คำนึงถึงคนทุกกลุ่มและทุกวัย หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นพื้นที่ของ **“Books Music Workshop Multimedia Unlimited และ Imagination”** ปัจจุบันแนวคิดนี้ได้ถูกขยายต่อไปยังห้องสมุดและพื้นที่การเรียนรู้ของ TK Park กว่า 27 แห่ง ใน 24 จังหวัดด้วย

จากนั้นได้ยกตัวอย่างความสำเร็จของ TK Park ยะลา ซึ่งเป็น TK Park ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศ ซึ่งสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สเด็จพระราชดำเนินเปิดอย่างเป็นทางการในเดือนกันยายน 2568 โดย TK Prak ยะลาเกิดขึ้นจากพื้นฐานที่แข็งแกร่งตั้งแต่แรกก่อตั้ง นั่นคือ วิสัยทัศน์ของผู้นำ ความใส่ใจกับสาระ-จิตวิญญาณ (content) ของห้องสมุด โดยคำนึงถึงองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งกระบวนการบริหารจัดการที่ทันสมัย เป็นระบบ Outsources มีการวางระบบตัวชี้วัดชัดเจน (คล้ายที่หอศิลป์ กทม.) อีกทั้งมุ่งให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมร่วมคิด ร่วมทำ ของประชาชนทั้งนักวิชาการ ภาคเอกชน นักเขียน ศิลปิน เยาวชน และปราชญ์ท้องถิ่น

ดร.สิริกร มณีรินทร์ ได้ขยายความเกี่ยวกับ **“ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ และแหล่งเรียนรู้”** กับ**“การเรียนรู้ตลอดชีวิต”** รวมถึงบทบาทของรัฐบาลกลางและท้องถิ่น โดยยกกรณีประเทศสิงคโปร์ เกาหลีใต้ และญี่ปุ่น ดังนี้

- สิงคโปร์ มียุทธศาสตร์และแผนงาน 30 ปี ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีห้องสมุดมีชีวิตที่เปิดให้บริการจนถึงเที่ยงคืนกว่า 31 แห่ง มีผู้เยี่ยมชม-คืนกว่า 37.9 ครั้งต่อปี มีสื่อดิจิทัลกว่า 1.7 ล้านชื่อเรื่อง อีกทั้งยังเข้าถึงชาวสิงคโปร์ได้มากถึงร้อยละ 80 (8 คนใน 10 คน)

- เกาหลีใต้ มีนโยบายการศึกษาตลอดชีวิตเป็นยุทธศาสตร์สำคัญของประเทศ รวมทั้งดำเนินการส่งเสริมเรื่องการอ่านไปพร้อมกัน ส่งผลให้เกาหลีใต้มี ranking การอ่านติด top 5 ของโลกเพราะเกิดจากการตระหนักว่า **“การอ่านหนังสือเป็นวิธีที่ดีที่สุดที่จะกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ ซึ่งเป็นรากฐานของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และทำให้วัฒนธรรมของเกาหลีใต้มีชีวิตขึ้น”** โดยมีกฎหมายสำคัญที่ส่งเสริมการอ่าน อาทิ พ.ร.บ.ส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน 2549 พ.ร.บ.ส่งเสริมห้องสมุดและส่งเสริมการอ่าน 2549 (ปรับปรุงเป็น พ.ร.บ.ห้องสมุดในปี 2022) และพ.ร.บ.ส่งเสริมอุตสาหกรรมหนังสือและการพิมพ์ ปี 2550

นอกจากนี้ ยังมีหน่วยงานที่ดูแลและรับผิดชอบในการขับเคลื่อนประเด็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต หรือ NILE มีการกำหนดบทบาทของท้องถิ่นให้ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง คณะกรรมการ Lifelong Education Promotion Committee เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินการให้สิทธิสวัสดิการต่าง ๆ แก่พนักงานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นต้น

● ญี่ปุ่น ให้ความสำคัญการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นอย่างมาก จึงได้มีการระบุค่าดังกล่าวไว้ใน พ.ร.บ.การศึกษาขั้นพื้นฐานของญี่ปุ่น อาทิ มาตรา 11 รัฐต้องส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและจัดโอกาสในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มาตรา 12 social education มีการขยายความไปถึง การเรียนรู้นอกระบบ เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ ศูนย์การเรียนรู้ และชุมชน นอกจากนี้ ยังได้มีการนำสู่ปฏิบัติผ่านแผนการศึกษาขั้นพื้นฐานการกำหนดแนวคิด lifelong learning และ social education อยู่ในทุกระดับการศึกษาตั้งแต่ปฐมวัย จนถึงผู้สูงอายุ

ดร.สิริกร ได้ให้ข้อเสนอและสรุปทิ้งท้ายว่า **“เมื่อห้องสมุดมีชีวิต เมืองทั้งเมืองก็เริ่มเรียนรู้”** เป็นคำกล่าวที่ไม่จริง เนื่องจากคนไทยไม่เรียกร้องการเปลี่ยนแปลง การเมืองของประเทศไทยไม่มีความเสถียร ไม่มีการผลักดันให้มีการทำแผนฯ อย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงไม่เกิด platform ที่เชื่อมการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยได้ให้ข้อเสนอว่า **“สกร.ควรมีกฎหมายที่เป็นกรอบอย่างชัดเจน ผู้นำของประเทศควรเป็นคนที่เข้าใจ สนใจการเรียนรู้ของประชาชนในทุกระดับ ทุกหน่วยงานควรผลักดันการดำเนินงานร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรมในรูปแบบของแผน รวมทั้งแผนต้องมีการบูรณาการเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ”**

เมืองแห่งการเรียนรู้จะเวิร์กได้ ท้องถิ่นต้อง Work ยังไง?

โดย ดร.ขวัญภา สุขคร
ผู้อำนวยการ ศูนย์การศึกษาลำปาง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

ดร.ขวัญภา สุขคร ผู้อำนวยการ ศูนย์การศึกษาลำปาง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ได้นำเสนอหัวข้อ “เมืองแห่งการเรียนรู้จะเวิร์กได้ ท้องถิ่นต้อง Work ยังไง?” ผ่านมุมมองและประสบการณ์จริงในการพัฒนาเมืองลำปางสู่ต้นแบบ Learning City โดยนำเสนอสาระสำคัญเกี่ยวกับบทบาทและศักยภาพของท้องถิ่นในการขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้ สามารถสรุปใจความสำคัญได้ ดังนี้

★ ท้องถิ่น: หัวใจของเมืองแห่งการเรียนรู้

การพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้จะเกิดขึ้นอย่างยั่งยืนได้ ต้องให้ความสำคัญกับ “ท้องถิ่น” ในฐานะศูนย์กลางของการเรียนรู้ เพราะท้องถิ่น คือ ผู้ที่เข้าใจบริบทเฉพาะของพื้นที่ตนเองอย่างแท้จริง ทั้งใน ด้านประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม เครือข่ายชุมชน และทรัพยากรที่มีอยู่ ดังนั้น การขับเคลื่อนใด ๆ ต้องเริ่มจากการให้ท้องถิ่นเป็นผู้นำและเจ้าของกระบวนการ ไม่ใช่เพียงผู้ปฏิบัติตามนโยบายจากส่วนกลาง ดังนี้

ดร.ขวัญภา สุขคร ได้กล่าวไว้ว่า “เมืองแห่งการเรียนรู้ที่มีชีวิตต้องขับเคลื่อนด้วยท้องถิ่น ท้องถิ่นเป็นเจ้าของความรู้เป็นเจ้าของพื้นที่ เจ้าของบริษัท เขาเข้าใจของเขาดี เขาต้องมีสิทธิ์ที่จะออกแบบทั้งกระบวนการและเขาสามารถปรับไปตามบริษัท”

ในอดีตการดำเนินงานเมืองแห่งการเรียนรู้ในหลายพื้นที่ มักมองบทบาทท้องถิ่น เป็นเพียงแหล่งข้อมูลหรือ **“วัตถุดิบ”** สำหรับโครงการที่วางจากบนลงล่าง ทำให้ขาดความรู้สึกเป็นเจ้าของ ผลักดันให้การพัฒนาขาดชีวิตชีวา ไม่เกิดการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง หรือขยายผลได้จริง หากต้องการให้ Learning City ประสบผลสำเร็จ จำเป็นต้องเปลี่ยน ท้องถิ่นจาก **“ผู้รับ”** ไปสู่ **“เจ้าของกระบวนการ”** ที่สามารถกำหนด ออกแบบ ปรับเปลี่ยน และขับเคลื่อนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ของตนเองได้เต็มที่

★ บทเรียนเมืองลำปาง: กระบวนการขับเคลื่อนที่มีชีวิต

จังหวัดลำปางถือเป็นตัวอย่างสำคัญที่สะท้อนกระบวนการขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้โดยท้องถิ่นอย่างแท้จริง โดยอาศัยกลไกการทำงานแบบ **“Omni”** คือ ทุกภาคส่วนในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่น สถานศึกษา ภาคธุรกิจ กลุ่มประชาชนต้องทำงานร่วมกันได้อย่างไร้รอยต่อ ไม่มีการแบ่งแยกบทบาทหรือหน้าที่อย่างตายตัวเพื่อสร้างพลังร่วม ความต่อเนื่องของกิจกรรมเรียนรู้ที่ตอบโจทย์บริบทเฉพาะของพื้นที่ และสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมของทุกคนในชุมชน กลไกการทำงานแบบ Omni มีรายละเอียด ดังนี้

• ระบบและกลไกแบบ “Omni” (ไม่ใช่ Multi)

คือการทำงานแบบบูรณาการทุกฝ่ายในพื้นที่ให้ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ และประเมินผลร่วมกันต่างจากระบบ Multi ที่แยกกลุ่ม แยกกิจกรรม ไม่มีจุดร่วมที่แท้จริง

• ความรู้สึกเป็น “เจ้าของร่วม

ท้องถิ่นไม่ใช่เพียงผู้ดำเนินการตามนโยบายหรือโครงการจากส่วนกลาง แต่เป็นผู้ที่ได้คิด ได้ออกแบบกระบวนการ ได้ปรับใช้แนวคิดหรือนวัตกรรมตามบริบทของตนเอง

• สร้างอัตลักษณ์การเรียนรู้ (Learning Identity)

กระบวนการนี้นำไปสู่การสร้างอัตลักษณ์ใหม่ ๆ ของพื้นที่ เช่น “ลำปาง เมืองผ้า ย้อมคราม” หรือกิจกรรมสร้างสรรค์ต่าง ๆ ที่ขับเคลื่อนโดยชุมชนเอง

5 กลไกที่ทำให้ท้องถิ่น Work!
Lampang Case Study: How Local Works?

- ระบบและกลไกอันเชื่อมโยงกันทั่ว (จาก Multi-Sector Collaboration to Omni-Sector Collaboration)
- ความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ (Community Ownership)
- พื้นที่การเรียนรู้มีชีวิต (Living Learning Spaces)
- ต่อลงรอยกันด้วยพลังอ่อนและ Soft Power แทนแต่พลังข่มขู่เพียง
- Living Learning Ecosystem
Lampang Case Study
- เข้าใจตัวเองและบริบท (Context Matters)
จัดการความรู้จากบทเรียนของชุมชน

• Learning Spaces
• Living Learning Spaces ทุกพื้นที่ที่มี “คน-กิจกรรม-ชุมชนมาพร้อมกัน”
◦ Learning Station
◦ Learning Mapping
◦ Learning Identity

ลำปางในภาคปฏิบัติ: การเรียนรู้ในพื้นที่จริง

Lampang in Action: Local Learning in Practice

★ กลไกสร้างสรรค์และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้ให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืน ต้องสร้างกลไกที่เอื้อต่อการรวมพลังทุกภาคส่วน พร้อมสนับสนุนให้นวัตกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นได้รับการพัฒนาและต่อยอดอย่างจริงจัง ดังนี้

• กระบวนการ Mapping ทั้งจังหวัด

คือ การทำแผนที่ทรัพยากรและองค์ความรู้ในแต่ละพื้นที่อย่างเป็นระบบ เพื่อระบุศักยภาพ ภูมิหลัง ภูมิเมือง ภูมิวงศ์ ภูมิธรรม ภูมิปัญญา และนำไปสู่การพัฒนาเป็นพื้นที่ต้นแบบหรือแหล่งเรียนรู้เฉพาะกลุ่ม

• Learning Station และกิจกรรมใหม่ ๆ

ขยายพื้นที่เรียนรู้สู่ทุกอำเภอผ่านการสร้าง Learning Station หรือพื้นที่กาดนัดก้อม ซึ่งเป็นทั้งพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ กิจกรรมทางวัฒนธรรม พื้นที่สร้างสรรค์ และพื้นที่สร้างรายได้ให้ชุมชน

• การมีส่วนร่วมของทุกกลุ่มวัย

ทุกช่วงวัยได้มีบทบาทในกระบวนการเรียนรู้ เช่น ผู้สูงอายุเป็นทั้ง “ผู้ถ่ายทอด” และ “ผู้ขับเคลื่อน” กลุ่มเยาวชนหรือศูนย์การเรียนรู้ในอำเภอ (สกร.) ก็ได้รับโอกาสพัฒนาตนเองและชุมชน

• นวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อเศรษฐกิจ:

การอบรมหรือพัฒนาทักษะใหม่ ๆ เช่น งานผ้าครึ่ง งานศิลป์ หรือการทำกาแฟในกลุ่มผู้สูงอายุ นำไปสู่การสร้างอาชีพใหม่ และเพิ่มรายได้ให้ครอบครัวและชุมชน

★ ผลลัพธ์และบทเรียนสำหรับการขยายผล

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้โดยท้องถิ่นเป็นเจ้าของกระบวนการ มิได้จำกัดอยู่เพียงการสร้างผลิตภัณฑ์หรือการดำเนินโครงการใดโครงการหนึ่งเท่านั้น หากแต่เป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่มีความต่อเนื่อง เกิดการขยายผลและพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมในระดับพื้นที่ ทั้งนี้ **ทุกคนในพื้นที่ต่างมีบทบาทร่วมในฐานะ “ผู้เรียนรู้” และ “ผู้ขับเคลื่อน”** ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญหลายประการ ดังนี้

ประการแรก เมืองแห่งการเรียนรู้สามารถก่อให้เกิดอัตลักษณ์ใหม่ของการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายและแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ สะท้อนให้เห็นถึงความภาคภูมิใจในทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ประการต่อมา ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง มีการพัฒนาและต่อยอดนวัตกรรมทางสังคมและเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนเอง

ในขณะเดียวกัน **พื้นที่เรียนรู้ในรูปแบบ Living Learning Space ได้เกิดขึ้นอย่างหลากหลายทั่วพื้นที่** เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มวัยสามารถเข้าถึงและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ ภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ตลอดจนกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน **สามารถเชื่อมโยงและทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ** ประชาชนทุกกลุ่มวัยมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและต่อยอดการเรียนรู้ร่วมกัน ส่งผลให้เมืองมีศักยภาพในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยไม่ต้องพึ่งพาการนำเข้ากลไกจากภายนอก อันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและตอบโจทย์ความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

★ ข้อเสนอเชิงกลไกสำหรับท้องถิ่น

1. **ให้อำนาจและสิทธิ์แก่ท้องถิ่น** ในการออกแบบและปรับเปลี่ยนกระบวนการตามบริบท เพื่อเปิดโอกาสให้พลังสร้างสรรค์ที่ซ่อนอยู่ให้ได้ฉายแสงอย่างเต็มที่
2. **ออกแบบกลไกที่หนุนเสริมบทบาทและศักยภาพของท้องถิ่นให้เด่นชัด** และแข็งแรงเหนือข้อจำกัดเดิม เพื่อผลักดันให้ท้องถิ่นกลายเป็นหัวใจของเมืองแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง
3. **สร้าง “ทีมเชื่อมโยง” หรือกลไกแบบ Omni** ที่ทุกฝ่ายบูรณาการร่วมคิดร่วมขับเคลื่อนโดยไร้กำแพงกันระหว่างองค์กร เพื่อเปิดทางให้การเรียนรู้หยั่งรากลึกในทุกอณูของชุมชน
4. **ท้องถิ่นจำเป็นต้องมีเครื่องมือในการพัฒนาและสำรวจศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง** ผ่านกระบวนการทำแผนที่ทรัพยากรอย่างเป็นระบบ
5. **เร่งสร้างพื้นที่เรียนรู้ที่ตอบโจทย์ทุกกลุ่มวัย** ทั้งในรูปแบบ Living Learning Space และศูนย์การเรียนรู้ที่เปิดกว้างและทั่วถึง การผลักดันให้เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้และนวัตกรรมในแต่ละกลุ่มเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้ความรู้ที่มีอยู่ถูกต่อยอดจนกลายเป็นพลังขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสร้างคุณค่าใหม่แก่พื้นที่

6. ส่งเสริมให้ภาคีเครือข่ายในท้องถิ่นได้รับบทบาทในฐานะ “เจ้าของร่วม” ของกระบวนการ ไม่ใช่เพียงผู้รับนโยบาย

7. มีระบบประเมินผลที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพและการพัฒนาอย่างยั่งยืน มิใช่เพียงวัดผลสัมฤทธิ์ตามตัวเลขหรือกิจกรรม หากแต่จับต้องได้ถึงการเปลี่ยนแปลงของผู้คน ชุมชน และพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม

ดร.ขวัญฤตา เน้นย้ำว่า กลไกสำคัญที่จะทำให้เมืองแห่งการเรียนรู้ขับเคลื่อนไปข้างหน้าอย่างมั่นคงและทรงพลัง แก่นแท้ของการสร้างเมืองแห่งการเรียนรู้ที่มีชีวิต คือ **การให้ท้องถิ่นเป็นศูนย์กลางและเจ้าของกระบวนการ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน และสามารถขยายผลได้อย่างแท้จริง** มิใช่เพียงนำเข้าโมเดลจากภายนอกหรือบนลงล่างเท่านั้น การขับเคลื่อนดังกล่าวจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศของเมืองในทุกมิติ ดังนั้น หน่วยงานทุกภาคส่วนควรสนับสนุน ปมเพาะ และเชื่อมโยงท้องถิ่นให้เป็น **“เจ้าของ”** และ **“นักรอกแบบ”** เมืองแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบที่ยั่งยืนและตอบโจทย์ประชาชนทุกกลุ่มวัยอย่างแท้จริง

ตอนที่ 3

ร่วมสร้างสังคมการเรียนรู้ สำหรับทุกเจเนอเรชัน

(PANEL DISCUSSION)

★ ผู้ร่วมอภิปราย ★

- นายวัฒนชัย วินิจจะกุล
ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถาบันอุทยานการเรียนรู้ TK Park
- นายกังวาน เหล่าวิโรจนกุล
กรรมการบริหารบริษัทขอนแก่นพัฒนาเมือง (KKTT)
- รองศาสตราจารย์ปุ่น เทียงบุรณธรรม
รองผู้อำนวยการฝ่ายแผนและยุทธศาสตร์องค์กร
หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.)
- ดำเนินรายการ โดย นางสาวรัชชชาห์ ภัทรเดชารธรรม

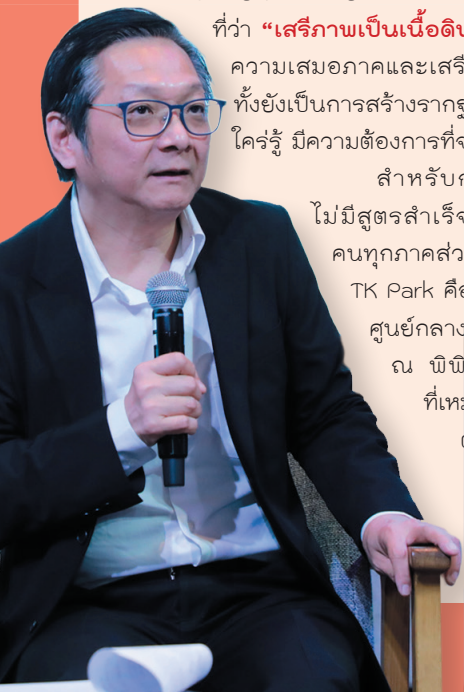

มุมมองจาก TK Park: วัฒนธรรมการอ่านและวัฒนธรรมการเรียนรู้ นายวัฒนชัย วีนิจจะกุล ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถาบันอุทยานการเรียนรู้ TK Park

แนวโน้มการเรียนรู้ของคนไทยมีทิศทางที่ดีขึ้น มีการตื่นตัวในการอ่านมากขึ้น ในเชิงปริมาณ ดังจะเห็นได้จากสถิติการอ่านที่สูงขึ้น แต่ในด้านคุณภาพยังคงเป็นปัญหา เห็นได้จากคะแนน PISA ที่ลดลงอย่างต่อเนื่องในช่วง 10 - 15 ปีที่ผ่านมา การจะส่งเสริมให้คนรักการเรียนรู้ได้ นั้น นอกจากการสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้แล้ว

“วัฒนธรรมการเรียนรู้” ก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน เช่น ประเทศเกาหลีใต้ ประสบความสำเร็จในการสร้างวัฒนธรรมสร้างสรรค์ เพราะการเมืองเปิดเสรีภาพ ให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็น สามารถปลดปล่อยความคิดสร้างสรรค์ และศักยภาพได้อย่างเต็มที่ สอดคล้องกับคำกล่าวของ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ที่ว่า **“เสรีภาพเป็นเนื้อดิน อากาศ และปุ๋ยสำหรับความคิด”** ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ความเสมอภาคและเสรีภาพเป็นพื้นฐานการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ทั้งยังเป็นการสร้างรากฐานของวัฒนธรรมที่ทำให้คนเป็นคนที่มีความสนใจใคร่รู้ มีความต้องการที่จะเรียนรู้ด้วยตัวของตัวเอง

สำหรับการส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับคนทุกช่วงวัย ไม่มีสูตรสำเร็จตายตัว แต่ต้องสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อรับ คนทุกภาคส่วน โดยยึดหลักสำคัญ 2 ประการ ของการก่อตั้ง TK Park คือ การให้ทุกคนมีส่วนร่วมและมองผู้ใช้ประโยชน์เป็น ศูนย์กลาง เช่น การจัดนิทรรศการ **“Yala Story”** ที่จัดขึ้น ณ พิพิธภัณฑ์เมืองยะลาเป็นตัวอย่างที่ดี มีพื้นที่จัดที่เหมาะสมเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ เนื้อหาที่น่าเสนอ ต้องดีด้วย นิทรรศการนี้ ไม่ได้เริ่มต้นด้วยการเล่า ประวัติศาสตร์ แต่เริ่มจากการกล่าวถึงชื่อเดิมของจังหวัดยะลาซึ่งให้เห็นปัญหาและจุดเด่นของเมือง เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เข้าชมมีส่วนร่วม

ในการแก้ไขและปรับปรุง ทั้งนี้ เมืองที่จะสนับสนุนการเรียนรู้ได้นั้น ต้องเป็นเมืองที่ใส่ใจผู้คน แม้การพัฒนาเมืองด้วยการพัฒนาถนนหนทาง อาคารเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น แต่หากไม่มีคนเป็นสมการของการพัฒนาก็ไม่อาจเกิดเมืองแห่งการเรียนรู้หรือเมืองสร้างสรรค์ได้ การพัฒนาเมืองจึงต้องให้ความสำคัญว่า คนในเมืองมีความต้องการอะไร และดึงเขาเข้ามามีส่วนร่วมให้ได้มากที่สุด

ปัจจุบัน TK Park กำลังจะจัดทำ **“Micro Library”** หรือ **“Pop up Library”** ซึ่งเป็นห้องสมุดเคลื่อนที่ที่สามารถเดินทางไปหาคนในพื้นที่ห่างไกลหรือชุมชนแออัด เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ รวมถึง **“ตู้หนังสือยืม-คืนอัตโนมัติ”** ที่วางแผนจะติดตั้งในสถานี่กลางบางซื่อ เพื่อให้หนังสืออยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากยิ่งขึ้น เพราะพื้นที่เรียนรู้ที่ดี คือ พื้นที่ที่คนสามารถเข้าถึง หากการเข้าชมมีข้อจำกัด ก็ต้องนำพื้นที่เรียนรู้เข้าไปหาคน พร้อมกับการสร้างบรรยากาศที่ดีซึ่งเป็นหลักการส่งเสริมการเข้าถึงหนังสือ นอกจากนี้ TK Park ยังเตรียมจัดงาน **“Learning Festival Lampang”** ในปี 2569 ซึ่งเป็นเทศกาลที่เชื่อมโยงและเปิดโอกาสให้คนทำงานส่งเสริมการเรียนรู้ให้มาปล่อยของ แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้เป็นเรื่องสนุก ใกล้ตัวและเข้าถึงได้ รวมถึงเป็นการต่อยอดความคิด พัฒนาตน สร้างเสริมอาชีพ โดยวางแผนจะเชื่อมโยง 4 ภาคส่วน คือ ภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม และภาควิชาการมาทำงานร่วมให้เพื่อให้เกิด Platform **“เทศกาลการเรียนรู้”** ของแต่ละจังหวัด

กรณีศึกษาขอนแก่น: การพัฒนาเมืองโดยชุมชนและภาคีเครือข่าย นายกจวัน เหล่าวิโรจนกุล กรรมการบริหารบริษัทขอนแก่นพัฒนาเมือง (KKTT)

“จังหวัดขอนแก่น” มีความพยายามอย่างต่อเนื่องที่จะพัฒนาจังหวัด เกิดจากความรักบ้านเกิดจึงร่วมมือกันทำงานจนเกิดเป็น “นิเวศพัฒนาเมือง” ซึ่งมีใช้การพัฒนาเพียงเรื่องของการเรียนรู้แต่ยังครอบคลุมทั้งเศรษฐกิจและศิลปวัฒนธรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ อีกทั้งการดำเนินงานไม่ได้เกิดขึ้นจากหน่วยงานใดหน่วยงานเดียว แต่เป็นความร่วมมือของหลายภาคส่วนทั้งคนในท้องถิ่น นักธุรกิจ ชุมชน และกลุ่มคนต่าง ๆ บูรณาการงานขับเคลื่อนการเรียนรู้ร่วมกัน มีการทำ MOU และสร้างเครือข่าย เกิดนักจัดการการเรียนรู้ขึ้นในเมือง มีกระบวนการสนับสนุนต่าง ๆ เช่น Credit Bank และอื่น ๆ ที่ทำแบบคู่ขนานเพื่อให้เกิดการพัฒนาในวงของเมือง

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ทุกเมืองล้วนมีปัญหาและอุปสรรคที่คล้ายคลึงกัน คือ การติดกรอบกระบวนแบบ ซึ่งวิธีแก้ไข คือ การใช้ความร่วมมือการสื่อสารด้วยความเข้าใจ มีการจัดวงพูดคุยอย่างต่อเนื่อง จนเห็นช่องทางการแก้ปัญหาสิ่งสำคัญ คือ การดึงคนทุกกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุด โดยเฉพาะผู้ที่ไม่เห็นด้วย ผ่านกระบวนการที่เรียกว่า “สภาเมือง” ซึ่งจะช่วยให้ปัญหาเบาลงและเกิดการรวมพลังมากขึ้น ปัจจุบันมีการทำ MOU หลากภาคส่วน ซึ่งเปรียบเหมือนกับการต่อจิ๊กซอร์ของผู้นำจากกลุ่มต่าง ๆ ที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละเรื่อง นำข้อมูลที่มีมารวบรวมเป็นข้อมูลกลางและสร้างเป็นโครงการเพื่อขับเคลื่อนพัฒนาเมืองร่วมกัน

บทบาทของ บพท. ในการสร้างเมืองแห่งการเรียนรู้และการกระจายอำนาจ

รองศาสตราจารย์ปุ่น เกียรติบุรณธรรม
รองผู้อำนวยการฝ่ายแผนและยุทธศาสตร์องค์กร หน่วยบริหาร
และจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.)

หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) สนับสนุนเมืองแห่งการเรียนรู้ โดยเห็นว่า กระบวนการที่จะทำให้เกิดเมืองแห่งการเรียนรู้นอกจากการศึกษาแล้ว ต้องพัฒนาให้เกิด **“การเรียนรู้”** จึงเริ่มตั้งโจทย์วิจัยเพื่อหาคำตอบว่า **“หากจะให้นิเวศการเรียนรู้เกิดขึ้นจะอย่างไร จะอยู่ที่ใด”** ซึ่งจากการศึกษาพบว่า งานของ TK Park OKMD และเมืองแห่งการเรียนรู้ที่กระทรวงฯ ดำเนินการไว้เป็นสิ่งที่ดีมาก แต่ยังพบปัญหาว่าเมืองแห่งการเรียนรู้ที่ได้รับรางวัลยังไม่มีชีวิตชีวามากนัก จึงเกิดโจทย์วิจัยว่า ทำอย่างไรเมืองที่ได้รับรางวัลจะเกิดการเรียนรู้แบบมีชีวิตชีวาอย่างแท้จริง จึงได้ได้สร้างโปรแกรม **“Learning City Development”** ขึ้น เพื่อส่งเสริมระบบนิเวศของเมือง โดยมีส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ

1. Decentralize การกระจายอำนาจ เพราะการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้เป็นเรื่องของท้องถิ่น โดยท้องถิ่น และเพื่อท้องถิ่น บพท. จึงร่วมมือกับสำนักพัฒนาเมืองในจังหวัดต่าง ๆ เช่น ขอนแก่น ยะลา ลำปาง สอบถามว่า คนในจังหวัดต้องการเรียนรู้เรื่องอะไร และเน้นกระบวนการเรียนรู้ที่ 1. สนุก 2. Learn to Earn 3. ภูมิใจในท้องถิ่น และ 4. เรียนรู้แล้วกินได้ ซึ่งพบว่า ความสนใจของคนไทยแตกต่างจากคนเกาหลีหรือคนจีน เนื่องจากเรื่องของคนในพื้นที่ส่วนใหญ่สนใจเรียนรู้มากที่สุดไม่ใช่เรื่องเศรษฐกิจ แต่เป็นเรื่องวัฒนธรรม

2. ตัวชี้วัดสำคัญของเมืองแห่งการเรียนรู้ที่ใช้ตรงกัน โดยใช้การสร้าง Learning Space ที่มีชีวิตเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จ และเพราะเป็นเรื่องของเมือง นายกเทศมนตรีจึงต้องจริงจังกับเรื่องนี้ เพื่อให้กระบวนการพัฒนามนุษย์ในเมืองเติบโตขึ้น ปัจจุบันมีเมืองแห่งการเรียนรู้ที่ร่วมงานกับ บพท. จำนวนมาก แต่ละเมืองสนุกกับการทำงาน และมีการแข่งขันกันเพื่อพัฒนา

3. Lifelong Learner การจะทำให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต นายกเทศมนตรีจังหวัดต่าง ๆ สะท้อนว่า ต้องการให้มหาวิทยาลัยซึ่งมีองค์ความรู้ด้านวิชาการเข้ามาร่วมเป็นกลไกสำคัญ รวมถึงต้องสร้างระบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับคนทุกช่วงวัยขึ้นใหม่ เนื่องจากสิ่งที่ยากยิ่งกว่าการมีพื้นที่ คือ การทำเนื้อหาให้เหมาะกับคนทุกช่วงวัย อีกทั้งต้องให้ความสำคัญกับความต้องการของคนในเมืองและดึงคนให้เข้ามามีส่วนร่วมให้ได้มากที่สุด การเรียนรู้ควรมีความสุข และเมื่อ **“learn แล้วต้อง earn”** อย่างไรก็ตาม โลกในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ระบบเดิมตามไม่ทัน ต้องปรับตัวเพื่อให้เข้ากับระบบโลกในยุคใหม่ เช่น พื้นที่การเรียนรู้ที่ดีที่สุด คือ โรงเรียนทุกแห่ง ควรต้องเชื่อมโยงโรงเรียนกับเมือง ปรับรูปแบบให้เป็น **“โรงเรียนไร้รั้ว”** ควรมี **“นักจัดการการเรียนรู้”** ยุคใหม่ที่มีความเข้าใจ ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์ ส่งเสริมให้คนพูดคุยกัน นอกเหนือจากการคุยกับ Chat GPT การสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ต้องเข้าใจคนไทย ยุคใหม่ว่าเป็นอย่างไรเพื่อให้สามารถออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม

คณะผู้จัดทำเอกสาร

ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ประวีต เอรารวรรณ
นายรฤติ ประสานสอน
ดร.นิติ นาชิต
นางอำภา พรหมวาทย
นายภูมิพัทธ์ เรืองแหล่
ดร.ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์
นางโชติกา วรรณบุรี

เลขาธิการสภาการศึกษา
รองเลขาธิการสภาการศึกษา
รองเลขาธิการสภาการศึกษา
ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนการศึกษา
ผู้ช่วยเลขาธิการสภาการศึกษา
ประธานคณะอนุกรรมการสภาการศึกษา
ด้านการศึกษาด้านตลอดชีวิตและการศึกษาพิเศษ
ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานการศึกษา
และพัฒนาการเรียนรู้

บรรณาธิการและเรียบเรียงเอกสาร

นางสาวกรกมล จึงสำราญ
นางสาวทัศนีย์ เนียมบุบผา
นางสาวอุบล ตรีรัตน์วิชา
นางสาววรัญภรณ์ คุณเวช
นางสาวสิริกานต์ แก้วคงทอง
นางสาวกวดดี เกิดบัณฑิต
นางสาวเฉลิมพร ปัญจาสุธารส
นางสาวลัทธพรพรรณ เดชสุภา

ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนานโยบาย
ด้านการมีส่วนร่วมการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา
นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ
นักวิชาการศึกษาชำนาญการ
นักวิชาการศึกษาชำนาญการ
นักวิชาการศึกษาชำนาญการ
นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ
นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ
ผู้ช่วยนักวิชาการ

ผู้ออกแบบศิลปกรรม พิสูจน์อักษร และประสานการจัดพิมพ์

นางสาวอุบล ตรีรัตน์วิชา
นางสาววรัญภรณ์ คุณเวช
นางสาวเฉลิมพร ปัญจาสุธารส

นักวิชาการศึกษาชำนาญการ
นักวิชาการศึกษาชำนาญการ
นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

กลุ่มพัฒนานโยบายด้านการมีส่วนร่วมการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา
สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
โทรศัพท์: 0 2668 7123 ต่อ 2533, 2513

Journal

A series of 20 horizontal dotted lines for writing, spanning the width of the page.

**THE LEARNING LINK
FORUM :
DESIGNING LEARNING
ECOSYSTEMS ACROSS
ALL AGES**

การเรียนรู้ไร้พรมแดน: เชื่อมโยง
ทุกช่วงวัยสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

